

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het
Hof van Beroep te Gent, op zaterdag 14 november 1959

PRIVAAT EIGENDOM OF OPENBAAR DOMEIN

Rede uitgesproken door Mr. Willy DE SMET

Advocaat bij het Hof van Beroep te Gent

« Bezinning » luidde het onderwerp van de openingsrede, die twee jaar terug alhier werd uitgesproken door Mr. Moyaert.

Bezinning ondermeer over de verhouding advocaat-kliënt, waarbij tot uiting kwam hoe die verhouding evolueert van een zich bijna vereenzelvigen met de kliënt tot het koesteren van een zekere argwaan.

Bezinning over de houding die de advocaat aanneemt in en tegenover de zaak die hij te behandelen heeft, een houding die met het aantal jaren praktijk eveneens verandert. In den beginne wordt voor ieder voorgelegd probleem een pasklare oplossing gezocht in geleerde boeken; men leeft als het ware onder « de heerschappij der theorieën » en veelal wordt het groot belang van een nauwkeurige ontleding der feitelijke gegevens uit het oog verloren. Na enkele tijd komt men tot de vaststelling dat de rechtsverhandelingen het voorgelegde probleem, zoals het zich in de werkelijkheid voordoet, niet behandelen omdat er een of andere omstandigheid is die een ander licht werpt op de zaak, omstandigheid waarmede de auteur van het werk geen rekening kon houden. Deze ervaring doet sommigen overgaan naar een andere extreme houding : alleen aan de ontleding der feitelijke gegevens wordt nog aandacht gegeven; de billijkheid, los van het recht, viert hoogtij.

Een ander feit, dat de houding van de advocaat beïnvloedt, is de vaststelling dat iedere strafzaak, zoals Mr. Moyaert het omschreef, een vast, onafwendbaar, bijna automatisch verloop kent, waarvan de ontknopning beheerst is door enkele traditionele componenten.

Aan deze twee bezinningspunten zou nog een derde kunnen toegevoegd worden : de houding die de advocaat aanneemt tegenover het « Recht » in het algemeen. Is het recht een kristallisatie van de economische werkelijkheid of is het een leidraad voor het maatschappelijk leven, om slechts de twee opvattingen aan te halen die Mr. Storme verleden jaar in de openingsrede tegenover elkaar stelde. Het lijkt mis-

schien enigszins eigenaardig maar het zou toch interessant zijn in dit verband een modern « test »-onderzoek in te stellen bij de leden der verschillende balies. Ook hier zou rekening moeten gehouden worden met het kenmerk der « evolutie »; een aanvullende inlichting omtrent het aantal jaren praktijk van de ondervraagde zou waarschijnlijk het opgegeven antwoord beter laten begrijpen.

« Evolutie », « verandering », « ontwikkeling », zijn begrippen die de mens sterk aanspreken omdat ze verbonden zijn met zijn immanent karakter. De mens zelf verandert fysisch en fysiologisch, zijn verstandelijke vermogens ontwikkelen zich, hij vindt genoeg in het beheersen, aanwenden en vervormen van de stof tot het beeld dat hij zich in gedachten heeft gevormd. Hij heeft een immense vreugde wanneer hij er in slaagt logisch sluitende gedachtenconcentraties op te bouwen, wat Pascal deed uitroepen « Quelle joie de pouvoir penser ».

« Panta rei », alles verandert; en nochtans. Wordt als een van de voornaamste lessen bij de studie van de geschiedenis niet aangeleerd dat er niets nieuws is onder de zon, dat de geschiedenis zich maar herhaalt. Ook deze waarheid spreekt de mens sterk aan omdat hij zeer goed aanvoelt dat hij, niettegenstaande alle veranderingen die hij bij zichzelf kan merken, toch immer dezelfde blijft. Tussen het heden en het verleden is er geen breuk, want het « Ik » overkoepelt tijd en ruimte wat de existentialistische filosofen op een moderne manier uitdrukken met de woorden : « les actes nous suivent ».

De mens maakt een wordingsgeschiedenis door; hij leeft op ieder ogenblik tussen twee polen : het verleden en de toekomst, wat hem noopt na te denken over de zin van het leven.

Wanneer men de mens teveel uit het oog verliest is men al te vlug geneigd te bevestigen dat iets nieuws is tot stand gekomen of aan het gebeuren is, dat nieuwe leefregels moeten opgebouwd worden, dat de oude gewaden dienen afgelegd.

Dit verschijnsel doet zich ook voor in het rechtsleven. Kwam Mr. Storme vorig jaar niet tot de conclusie dat het recht gedaanteveranderingen heeft ondergaan en dat niet uit het oog mag verloren worden dat het op zijn beurt de grondslagen moet leggen voor de toekomstige ontwikkeling van de maatschappij. Daartoe is het volgens onze confrater, enkel nodig dat het recht de laatste meertrossen die het nog aan het neolitisch tijdperk verbinden zou durven losmaken.

In zijn antwoord maande de heer Stafhouder, Mr. De Rijcke, aan tot bezadigdheid want «het recht van vandaag is in essentie niet verschillend van het recht van gister, noch van wat het recht morgen zijn zal».

* * *

Een terrein waar velen geneigd zijn te besluiten tot een volledige verandering en omvorming is het eigendomsrecht. Spreekt men niet over een «aftakeling van het eigendomsrecht», in vergelijking met het statuut van de private eigendom zoals het in 1804 werd uitgewerkt in het Burgerlijk Wetboek, en volgens hetwelk aan de eigenaar praktisch onbeperkte rechten werden toegekend om te beschikken over en te genieten van de hun toebehorende zaken op «de meest volstrekte wijze», «à son bon plaisir».

Wanneer men van meetaf aanvaardt dat 1804 het toppunt betekent van het individualisme in het rechtsleven en men bovendien van oordeel is dat iedere overheidsinterventie in de privaatrechtelijke verhoudingen een beperking betekent en «een aantasting van het private eigendomsrecht in de breedste betekenis van het woord», ligt onvermijdelijk het besluit voor de hand dat het eigendomsrecht een crisis doormaakt en dat andere principes weldra dat recht zullen regelen.

Heden ten dage immers zijn er, in vergelijking met 1804, een zo groot aantal overheidsbepalingen die nu eens de eigenaar verbieden gebruik te maken van zijn eigendom dan weer het gebruik afhankelijk maken van een vergunning of het onderwerpen aan toezicht, dat men gerust zou kunnen beweren dat de privaatrechtelijke sector in grote mate opgegaan is in de publiekrechtelijke sector en aldus praktisch zijn oorspronkelijke zin en betekenis verloren heeft.

De woorden die dhr. Stafhouder vorig jaar uitsprak zetten ons aan voorzichtig te zijn bij de beoordeling van de ontwikkeling die in het maatschappelijk leven waar te nemen is. Ze doen ons de vraag stellen of het besluit omtrent de aftakeling van het eigendomsrecht niet steunt op onjuiste praemissen, die neerkomen op de aanvaarding van het principe dat iedere overheidsinterventie een beperking betekent en dat het eigendomsrecht in het jaar 1804 een onbeperkt recht was.

We hebben dan ook te onderzoeken ten eerste of iedere overheidsinterventie op zichzelf beschouwd een beperking betekent en een aantasting van het eigendomsrecht; ten tweede of het eigendomsrecht in 1804 een onbeperkt recht was, dat gespaard bleef van praktisch ieder overheidsingrijpen.

* * *

Bij de beoordeling van de verschillende vormen van overheidsingrijpen volgen we graag de klassiek geworden indeling, vervat in het bekende werk van Professor Georges Ripert «Le déclin du Droit».

Een eerste vorm van interventie is het verbod, dat door de overheid opgelegd wordt, hetzij om te beschikken over sommige goederen, hetzij om er een bepaald gebruik van te maken. Bovendien worden allerlei zaken niet alleen onttrokken aan het privaatrechtelijk ver-

keer, maar ook reeds het eenvoudig in bezit houden van die goederen wordt verboden. We hoeven enkel te denken aan de wetgeving op de wapens (bv. art. 4, II, Wet van 3/1/1933) en op de bedwelmende stoffen (art. I W. 24/2/1921).

Bij eerste opzicht kan men van mening zijn dat zulk ingrijpen een werkelijke beperking betekent voor de eigenaar om op vrije wijze over goederen te beschikken. Bij nader toezien komt men tot de vaststelling dat bedoelde maatregelen door de overheid genomen werden, niet om de vrijheid der burgers te beperken, maar integendeel om deze te beschermen tegen individuen die misbruik zouden willen maken van uiterst schadelijke goederen en produkten.

Is de publieke opinie onlangs niet sterk in beweging gekomen om de vrije verkoop van een veel misbruikte giftige stof te verbieden, minstens te onderwerpen aan een strenge reglementering.

Een tweede vorm van overheidsinterventie bestaat in de vergunning. Wil de eigenaar een bepaalde activiteit uitoefenen of gebruik maken van zijn goederen, dan zal hij moeten voldoen aan gestelde eisen teneinde een vergunning daartoe te bekomen.

Een typisch voorbeeld is te vinden onder de urbanisatiemaatregelen, nl. de bouwvergunning. Het spreekt voor zichzelf dat de bouwvergunning aan de eigenaar het recht niet verleent om een gebouw op te trekken of om te vormen; dat recht heeft hij reeds als eigenaar maar het is onderworpen aan een reglementering met het oog op de bescherming van de belangen der inwoners van een gemeente of van een streek.

Gezien in hoofde van de eigenaar van de grond, die er eigen gedachten op nahoudt voor wat betreft bouwconstructies, is de bouwvergunning zeker een beperking van het eigendomsrecht; ten minste voelt hij dat aldus aan. Voor de eigenaars van gronden of gebouwen, gelegen naast deze van de kandidaat-bouwer, betekent de bouwvergunning niet een beperking, maar een ordening van het eigendomsrecht. Zij zouden anders misschien met lede ogen moeten vaststellen dat de residentiële wijk, waar zij gevestigd zijn, waar zij in alle rust genieten van een heerlijke groene omgeving omgevormd wordt tot een wijk waar een fabriek de vroeger zo geprezen rust zou verdrijven en de lucht met allerlei stoffen zou bevuilden.

Het bevel, derde vorm van interventie, verplicht de particulieren bepaalde daden te stellen. Het kan niet ontkend worden dat eenieder, die zulk bevel heeft uit te voeren, dit aanvoelt als een diep ingrijpen in zijn vrijheid, vooral wanneer hij niet ingesteld is op een spontane samenwerking met de overheid om het doel, waartoe het bevel strekt, te bereiken.

Heeft men in ons land niet een stelsel opgebouwd waarin zowel de overheid als de werkgevers en werknemers zouden samenwerken om aan een zo groot mogelijk aantal personen en vooral aan de minder begoeden meer zekerheid te verschaffen, tegenover de wisselvalligheden van het leven. Dit stelsel zou de spanning tussen economisch sterkeren en economisch zwakkeren kunnen milderen en zelfs die twee groepen dichter tot elkaar brengen; het principe van de solidariteit kan erin verwezenlijkt worden.

De praktijk wijst helaas uit dat het ontworpen stelsel niet normaal kan functioneren omdat de verhoopde samenwerking niet is tot stand gekomen; de reactie van veel personen, onderworpen aan het bevel, om bijvoorbeeld bepaalde bijdragen te betalen, bestaat in een systematisch ontduiken der opgelegde verplichtingen.

Waar een bevel subjectief gezien een beperking van de vrijheid kan betekenen, is het objectief wellicht

een ordenende maatregel, genomen in uitzonderlijke omstandigheden of om, met zoveel mogelijk kansen op slagen, een algemeen erkend waardevol doel te bereiken.

Andere voorbeelden in dit verband zijn de huur- en pachtovereenkomsten, die op bevel van de overheid verlengd of hernieuwd worden, ook tegen de wil in van de eigenaars, dit ten voordele van de huurders wegens een heersend gebrek aan woongelegenheden.

Dat het noodzakelijk is voor de overheid de stricte toepassing van wetten en reglementen na te streven en toezicht uit te oefenen op de activiteiten van particulieren, spreekt voor zichzelf; die controle geldt niet als een beperking van de vrijheid, maar als een middel om misbruiken te voorkomen.

Een laatste vorm van tussenkomst bestaat in het tot zich trekken van goederen, die de overheid nodig heeft om haar taak te kunnen verwezenlijken.

De onteigening is zeker een radicale vorm van interventie en niemand betwist dit recht van tussenkomst vanwege de overheid op voorwaarde dat het strekt ten algemenen nutte en het patrimonium van de eigenaar niet aangetast wordt.

* * *

De enkele voorbeelden, die we aanhaalden laten toe twee vaststellingen te doen. Vooreerst dat iedere overheidsinterventie niet ipso facto als een beperking kan aanzien worden, doch in vele gevallen dient beschouwd te worden als een ordening van de vrijheid der particulieren.

Hoe in concreto een bepaalde overheidsmaatregel zal geïnterpreteerd worden, hangt af van de opinie die men zich vormt omtrent de vrijheid, het centraal punt in het beschikkingsrecht van de eigenaar.

«Vrijheid» is één van die woorden waarvan Paul Valéry in zijn boek «Regards sur le monde actuel» verklaarde «qu'ils ont plus de valeur que de sens; qui chantent plus qu'ils ne parlent, qui demandent plus qu'ils ne répondent».

Vrijheid is één van die begrippen, die zich moeilijk in formules laten omvatten; formules die nochtans onontbeerlijk zijn om van gedachten te wisselen, maar soms zo arm zijn dat zij een deel van wat «beleefd» wordt, niet tot uitdrukking brengen. «Notre ignorance ne commence que lorsque nous voulons traduire en formules cette certitude vécue, lorsque nous voulons fixer notre état d'âme» (p. 50); merkt Prof. Etienne De Greef terecht op in zijn merkwaardig boek «Nos instincts».

Verder handelend over de vrijheid, verklaart deze eminente psycholoog en criminoloog: «Tous les hommes sont en effet d'accord à propos de la liberté et de la justice. Ce qui les sépare, c'est ce qu'ils en dési-reraient au moment où ils se croient à l'unisson. Et cela les sépare infailliblement, parce que la définition qu'ils en donneraient ne saurait être qu'un objet fugitif de leur personnalité, un résumé fragile, toujours provisoire et toujours réversible de leur expérience personnelle» (p. 51).

Inderdaad vrijheid bestaat niet als een geheel dat ongewijzigd blijft en onafhankelijk is van andere begrippen; het bestaat slechts in functie van andere ideeën waarvan het een logische gevolgtrekking is.

Hoe men de «vrijheid» ook beschouwe, het begrip beduidt in elk geval een afwezigheid van dwang. Dit is geen louter negatieve omschrijving, want in de idee «dwang» ligt een positieve waarde besloten. Iets wordt als dwang beschouwd omdat het belet een ander

goed of waarde na te streven, iets wat men terecht of ten onrechte als waardevol beschouwt.

«Vrijheid» staat in verband met waarde-beoordeling, met waarde-benaming. Het betekent het vermogen in de mens om erkende waarden na te streven, om meteen zin te geven aan zijn bestaan.

Beschouwt men vrijheid enkel als de mogelijkheid om iets te doen of iets niet te doen, om een bepaald goed te gebruiken of te misbruiken, dan betekent iedere overheidsinterventie tot regeling van het gebruik der goederen een beperking van de vrijheid.

Beschouwt men de vrijheid daarentegen als een functie binnen het menselijk bestaan, dan kunnen de overheidsmaatregelen een hulpmiddel betekenen om de menselijke wilsuiking te richten op hogere waarden dan degene die de particulieren, uit persoonlijk initiatief kunnen nastreven.

Het is dan ook volledig fout te beweren dat ieder overheidsingrijpen door het feit zelf een beperking betekent van de vrijheid.

Wanneer de overheid maatregelen neemt, ten algemenen nutte, om een werkelijk erkend hoger sociaal belang of waarde te bereiken, kan enkel gesproken worden van een ordenende maatregel.

Het eigendomsrecht zal bestaan in het toekennen van alle bevoegdheden aan de eigenaar om naar eigen goeddunken over zijn goed te beschikken, zonder daaromtrent rekenschap te moeten geven. Welk doel hij bij het gebruik van het goed zal nastreven, welke methode en welke middelen hij daartoe zal aanwenden, dit alles is op vrije wijze door het individu te bepalen.

Maar vrijheid is niet gelijk te stellen met willekeur. Het na te streven doel moet een waarde hebben; het mag het belang van de eigenaar zelf of van andere personen of het algemeen belang niet tegengaan. Het eigendomsrecht is in zijn essentie een beperkt recht.

Meteen komen we tot een tweede vaststelling, nl. dat het eigendomsrecht een verhouding veronderstelt van persoon tot persoon. Dit kenmerk komt helaas niet tot uiting in art. 544 B.W. dat een omschrijving geeft van het eigendomsrecht; een omschrijving in abstracto, daar enkel gesproken wordt over één eigenaar, die de bevoegdheid heeft om over zijn goederen te beschikken, op de meest absolute wijze mits hij rekening houdt met de besluiten en reglementen.

Die technische fout op wetgevend gebied, zoals sommige auteurs dit heten (De Harven, p. 108), mag niet leiden tot het besluit dat het eigendomsrecht kan en mag uitgeoefend worden buiten het sociaal milieu. Het eigendomsrecht behoort niet aan één enkel persoon. Om deze reden kan het geen onbeperkt recht zijn; het is een in wezen beperkt vermogen van de eigenaar om te beschikken over zijn goederen, op voorwaarde bij de uitoefening van zijn vermogen, de rechten van de andere eigenaars niet te schaden.

Het statuut van alle eigenaars is identiek hetzelfde en moet het ook zijn, wil het passen in het kader van de burgerlijke vrijheid die gewaarborgd wordt in de grondwet. Een voorname hoedanigheid van dat vrijheidsbegrip is gelegen in de gelijkheid tussen alle burgers, die dezelfde plichten en dezelfde rechten hebben.

Een gelijktijdig en parallel uitoefenen van het eigendomsrecht door verschillende eigenaars is slechts mogelijk, wanneer tussen die rechten een evenwicht wordt geëerbiedigd. Indien het iedere eigenaar toegelaten is over zijn eigendom op vrije wijze te beschikken, is het hem niet toegelaten daarbij gebruik te maken van het eigendomsrecht van de nabuur. Een eenvoudig voorbeeld moge volstaan om deze gedachtengang te verduidelijken.

Wie op zijn eigendom een groot gebouwencomplex wil optrekken, zal vooraf de aard van de ondergrond laten onderzoeken om het weerstands- en drukvermogen te meten. In vele gevallen blijkt het nodig dat er gebouwd wordt op palen. Hoe zullen deze palen geslagen worden? Verschillende systemen zijn voorhanden doch ieder systeem heeft dit nadeel, dat het overbrengen van trillingen niet kan worden verhinderd. Aldus gebeurt het heel dikwijls dat, niettegenstaande de technisch verantwoorde methode en het juist aanwenden dezer methode, schade wordt veroorzaakt aan het eigendom van de nabuur. Die schade zou niet kunnen ontstaan indien het eigendom de trillingen niet opnam en voortzette, indien m.a.w. de trillingen zich beperkten tot het eigendom van de bouwer.

Het spreekt voor zichzelf dat niet iedere onaangenaamheid die men ondervindt wegens het uitoefenen van het beschikkingsrecht van een eigenaar aanleiding geeft tot een vergoedingsprobleem. Alleen wanneer een abnormaal inconvenient zich veruiterlijkt, is degene, die er aan de oorzaak van ligt, gehouden tot vergoeding.

In de rechtsleer en de rechtsspraak wordt fel gediscussieerd welke de wettelijke grond is om uit dien hoofde een verordening tot het bekomen van schadevergoeding in te leiden.

Volstaat het eenvoudig beroep te doen op artikel 544 B.W. (De Page T. IV, n° 934), dat wel niet uitdrukkelijk de gelijkheid van alle eigenaars vermeldt maar deze gelijkheid veronderstelt. Uit deze gelijkheid volgen dezelfde rechten en plichten, zodat degene die tekort komt aan zijn verplichtingen, gehouden is de schade, die er het gevolg van is, te vergoeden.

Indien zulk principe niet aanvaard wordt, moet men steunen op art. 1382 B.W. dat alsdan de sanctie uitmaakt van art. 544. Volgt echter het zeer moeilijk probleem wat als fout kan aangerekend worden, waarbij men zich geenszins mag laten verleiden te besluiten dat het bestaan zelf van schade, dat het enkel feit van de schending van een andermans recht noodzakelijkerwijze een fout veronderstelt.

Het Hof van Cassatie heeft in dit verband enkele zeer belangrijke arresten gevelde, die nochtans niet toelaten een zeer juiste opvatting desaan gaande te vormen. Men vraagt zich dan ook af wat er in de toekomst te geloven valt van de «verantwoordelijkheid zonder fout».

Wat er ook van zij, ons interesseert het feit dat er over eigendomsrecht niet kan gehandeld worden in abstracto, zonder rekening te houden met de werkelijkheid, met het sociaal milieu, waarin de dragers en uitoefenaars van zulk recht zich bewegen.

Het komt ons voor dat de wetgever van 1804 gelijkaardige moeilijkheden heeft gekend en met de omschrijving in art. 544 geen werk van philosophische of doctrinale aard heeft beoogd (De Harven, p. 110).

Het eigendomsrecht, dat een verhouding van persoon tot persoon veronderstelt, is in wezen begrensd. Waar de grenzen van dit recht liggen behoort de overheid te bepalen, rekening houdend met de noodwendigheden van tijd en plaats.

In uitzonderlijke omstandigheden zal het de overheid toegelaten zijn met het oog op het algemeen welzijn diep in te grijpen in de privaatrechterlijke verhoudingen en verder te gaan dan een normale omschrijving van de grenzen van het eigendomsrecht. De huur- en pachtwetten zijn typische voorbeelden. Wanneer die uitzonderlijke omstandigheden verdwijnen en de uitzonderingswetten gehandhaafd blijven, mag gezegd

worden dat de overheid het vrije beschikkingsrecht van de eigenaars op een ernstige wijze aantast.

Niemand zal ontkennen dat de maatschappelijke vooruitgang een weerslag heeft op het recht en de rechtswetenschap. Op het gebied van het eigendomsrecht hebben zich velerlei nieuwe problemen gesteld. Het ware echter vermetel te beweren dat deze nieuwe feiten een totale omvorming van het eigendomsrecht voor gevolg hebben. Naar onze bescheiden mening komt het er op aan de oplossing voor de nieuwe problemen te zoeken in het licht van de algemeen aanvaarde principes, en kenmerken van het eigendomsrecht, wat niet betekent dat haar grenzen niet aan verandering onderhevig zijn. Tussen de inhoud van een bepaald rechtsbeginsel en de toepassing van dat beginsel op concrete toestanden, bestaat een groot onderscheid.

* * *

De tweede vraag betreft het statuut van de eigendom in 1804 bij het opstellen van het Burgerlijk Wetboek.

We merken reeds op dat heden ten dage de algemene opinie heerst dat het eigendomsrecht toen een onbeperkt recht was en gevrijwaard bleef van practisch ieder overheidsingrijpen.

Het zou een gedaantewisseling ondergaan hebben ingevolge de snelle ontwikkeling van het maatschappelijk leven. Vroeger gold vrijheid als hoofdthema der privaatrechterlijke verhoudingen; de openbare orde had slechts tot opdracht de vrijheid van allen op gelijke wijze te beschermen. Heden ten dage is het thema van de vrijheidsbescherming voorbijgestreefd; de nadruk wordt gelegd op de solidariteit.

Het eigendomsrecht zelf zou niet meer thuis horen in de privaatrechterlijke sector, maar zou opgenomen zijn in de publiekrechtelijke orde wegens het zeer groot aantal overheidsinterventies en vooral wegens de aard van die tussenkomsten.

Beschouwingen over de ontwikkelingsgang van een of andere uiting van het maatschappelijk leven, dienen steeds met voorzichtigheid onder ogen genomen te worden. De voorstelling gebeurt meestal op basis van een aantal gegevens, die zonder grondig vóór-onderzoek als vaststaande feiten worden aanvaard. Tussen deze gegevens wordt een nieuw verband gelegd, dat interessant kan zijn maar afwijkt van de werkelijke toedracht der zaak.

Toegegeven moet worden dat veel van die sociologische studies zeer aantrekkelijk zijn; zij brengen iets nieuws aan, en laten een andere klank horen. De voorzichtigheid en het gezond kritisch oordeel nopen tot een onderzoek der fundamentele gegevens, alvorens een definitief besluit te trekken omtrent de waarde van de nieuwe vooruitgezette thesis.

Zonder iets te willen afdoen van de wetenschappelijke waarde van de sociologie, is het niet gewenst zich enkel op deze wetenschap te verlaten om te oordelen over de ontwikkelingsgang van bepaalde juridische structuren. De sociologie zal enerzijds de structuren kunnen beschrijven die de jurist heeft te normaliseren en anderzijds de invloed ontleden die een bepaalde rechtsregel uitoefent in een gegeven milieu. Er kan een wisselwerking bestaan tussen recht en sociologie, die zeer vruchtbaar kan zijn.

Het wordt echter gevaarlijk wanneer de socioloog meent een bepaald thema gevonden te hebben dat de ontwikkeling van de beschaving beheerst, dat één of andere uiting van het gemeenschapsleven verklaart. De geschiedenis van de sociologie heeft ons reeds her-

haalde malen dit verschijnsel duidelijk laten kennen.

De sociologen mogen zich op het terrein van het recht niet laten verleiden het recht te herleiden tot enkele wetteksten en enkel deze gegevens te nemen als basis voor discussie. Om de ontwikkelingsgang van een rechtsinstituut te begrijpen is het noodzakelijk de voorbereiding van de wetteksten nauwkeurig te onderzoeken, alsmede de geest waarin zij besproken en gevormd werden en de reden waarom zij op dat ogenblik van de geschiedenis tot stand kwamen.

Doorheen heel het recht moet de menselijke persoon, eerste bron en uiteindelijk doel van het recht, op het voorplan blijven. Die menselijke persoon is essentieel een eenheid, die zich wel laat ontleden, maar niet splitsen. Waar de socioloog het aandurft één aspect van het menselijk-zijn te abstraheren, te isoleren en in het licht van dat ene aspect op een veralgemeende wijze de ontwikkelingsgeschiedenis te verklaren, begaat hij een grove fout.

Het komt ons voor dat sommige juristen eveneens trachten bepaalde rechtsinstituten te verklaren op basis van één thema, één aspect dat in vedette wordt gesteld, terwijl andere even belangrijke aspecten, misschien wel niet volledig genegeerd worden maar hun een eerder onbelangrijke rol wordt toegekend.

Doet dit fenomeen zich niet voor, wanneer heden in hoofddorde gewezen wordt op de « sociale functie » van het eigendomsrecht? Zou het hier niet gaan om een abstraheren, een isoleren van één aspect van het eigendomsrecht, dat vroeger wel aanwezig was, maar nu speciaal op de voorgrond wordt geplaatst, omdat de « sociale functie » van de menselijke persoon maar al te dikwijls uit het oog verloren wordt.

Sinds enkele jaren is de nationale rijkdom over een groter aantal personen verspreid, wat bij velen de behoefte heeft meegebracht te genieten van een grotere vrijheid, opgevat als een bevrijding uit alle banden om op willekeurige wijze de waardeschaal om te keren en naar de nieuw aangenomen maatstaven te handelen. Waar vroeger allerlei verenigingen een grote bloei kenden, wordt het thans zeer moeilijk en soms onmogelijk een vereniging in leven te houden. De zucht naar onafhankelijkheid trekt de leden weg uit die verenigingen. In dezelfde mate daalt de graad van sociale gezindheid, wat onvermijdelijk problemen moet meebrengen voor het maatschappelijk leven, waar alles aangewezen is op samenwerking.

Wegens de steeds groter wordende tegenstelling tussen enerzijds de persoon met zijn sterke zucht naar vrijheid, naar onafhankelijkheid en anderzijds het maatschappelijk leven, dat meer en meer beroep doet op solidariteit, op samenwerking, wordt het begrip « sociale functie », dat voorheen niet beklemd werd, meer en meer op de voorgrond geplaatst.

De vraag kan gesteld worden of de beweerdte evolutie van het eigendomsrecht, van een individualistisch genieten naar een sociale functie, niet veeleer te beschouwen is als een zekere verandering in de opvattingen van de mensen, die minder en minder sociaal denken en des te scherper de maatregelen aanvoelen, die de overheid neemt om een ordelijke samenleving mogelijk te maken. Het stellen van deze vraag is historisch verantwoord. Een grondige kennis van het feitenmateriaal toont aan dat sommige interventies van de overheid thans aangezien worden als uitzonderlijke beperkingen van het eigendomsrecht, terwijl diezelfde handelingen, vroeger, eventueel onder een andere vorm, als gewone ordenende maatregelen werden beschouwd, die de normale grenzen van het eigendomsrecht omschreven.

Een typisch voorbeeld van dit fenomeen wordt ons

geboden op het domein van de onroerende eigendom, waar de verhouding en tegenstelling privaat persoon-openbare macht het best en het sterkst aanvoeld wordt.

Heden ten dage kunnen wij ingevolge de inwerking van het « openbaar nut » op de private eigendom, naast de onteigening ten openbare nutte, drie soorten maatregelen onderscheiden, die de eigenaars bepaalde verplichtingen opleggen om te voldoen aan de vereisten van het openbaar welzijn.

Een eerste soort legt de eigenaars de verplichting op zich te onthouden bepaalde handelingen te stellen. Tot deze categorie behoren bv. het bouwverbod, en de verbodsbepalingen die verband houden met de wetgeving op de landschappen en monumenten.

Een tweede categorie gebiedt de eigenaars iets te doen; ze legt hun de verplichting op een rationeel gebruik te maken van de goederen, die zeer belangrijk zijn voor de gemeenschap. Zulke maatregelen vinden we terug op het gebied van land- en bosbouw.

Een derde soort behelst de verplichting voor de eigenaars een zekere inmenging in het gebruik van hun goed te dulden. De wet op de electriciteitsvoorziening van 1925 is een treffend voorbeeld.

Te Parijs werden bv. de praerevolutionnaire bepalingen in verband met de urbanisatie en bouwreglementen o.m. betreffende de hoogte der huizen niet afgeschaft.

Krachtens de wetten van 14 december 1789, 15 augustus 1790 en 19 juli 1791 golden dezelfde reglementen voor andere steden.

Tot de afbraak en het herstel van bouwvallige huizen kon bevel gegeven worden door de burgemeester, zonder dat er enige verplichting tot vergoeding bestond.

Ook de esthetiek, het uitzicht der steden kwam toen in aanmerking. Met het oog op de aanleg van belangrijke straten werd te Parijs aan de eigenaars de verplichting opgelegd te bouwen volgens de plannen van de regeringsarchitecten. Om er sierlijke straten van te maken hadden de architecten Percier en Fontaine, een modelcontract opgesteld (dd. 2 frimaire jaar XI) dat zware verplichtingen meebracht. Het was o.m. verboden beschikbare plaatsen in te richten als winkels of werkhuizen.

Krachtens de wet van 11 september 1792 mocht de overheid maatregelen nemen om vijvers, die door hun ligging overstroming konden veroorzaken, te doen verdwijnen, zonder dat er enige vergoeding verschuldigd was aan de eigenaars.

Te dien tijde bestond ook reeds een « Groen Plan ». De eigenaars van gronden gelegen langs de grote rijksbanen, waren verplicht er bomen te planten (art. 1 W. 28 februari 1805). Het was hun niet toegelaten vrij over die beplanting te beschikken. De bomen mochten niet gekapt of weggenomen worden zonder een vergunning van de administratie (art. 3 zelfde wet). Waar de eigenaars zelf niet zorgden voor de beplanting liet de regering ze aanbrengen op kosten van de eigenaars (art. 4).

Ook voor de beplantingen op het eigen goed, gelegen langs de grote wegen, dienden bepaalde afstanden tegenover de rooilijnen in acht genomen te worden.

Op gebied van land- en bosbouw waren reglementen en besluiten in voege, die de vrijheid van bebouwing en uitbating beperkten.

Krachtens de wet van 16 augustus 1790, titel XI, art. 3 en het consulaire besluit van 12 messidor jaar VIII, art. 21 en 22, moesten de burgemeesters instaan voor de verlichting van de openbare weg. Eigenaars van de huizen langs de straten en pleinen moesten dulden dat palen en haken ingemetseld werden om de lantaarnarmen te ondersteunen. Onze wet van 10 maart 1925 op de electriciteitsvoorziening, waarin

ondermeer bepaald wordt dat aan muren en gevels langs de openbare weg steunpunten en ankers mogen aangebracht worden voor de bovengrondse geleiders, is dus helemaal geen nieuwigheid meer.

Deze enkele voorbeelden van overheidsinterventie laten toe te besluiten dat 1804 geenszins een «nulpunt» betekent op het terrein van het eigendomsrecht. Met geen beperkingen op het eigendomsrecht waren of dat de weinig in voege zijnde beperkingen onbeduidend waren, wordt tegengesproken door een ernstig historisch onderzoek.

Een gebrek aan kennis der historische feiten alsmede in sommige gevallen de voorliefde of de afkeer voor bepaalde maatschappelijke ordeningen hebben het oordeel van vele auteurs omtrent de aard van het eigendomsrecht sterk beïnvloed.

Het lijkt dan ook noodzakelijk nog even de juiste betekenis van art. 544 BW in herinnering te brengen. Dit artikel geeft de volgende omschrijving van het eigendomsrecht: «Eigendom is het recht om van de zaken het genot te hebben en erover te beschikken op de meest volstreckte wijze, mits er geen gebruik van gemaakt wordt dat strijdig is met de wetten en verordeningen».

Het is zonder meer duidelijk dat dit artikel zeer genuanceerd geformuleerd is, en met omzichtigheid dient geïnterpreteerd te worden, rekening houdend met de geest waarin de opstellers van het B.W. hebben gewerkt, met de omstandigheden waarin het artikel tot stand kwam, en met de praktische toepassingen die er toen van gemaakt werden.

Veel auteurs betogen dat de opstellers van het B.W. onder invloed van de psychologie van de Franse omwenteling een extreem individualisme hebben voorgestaan, dat zijn concretisering vindt in art. 544, 1° lid van het B.W.

Ter staving van hun stelling wijzen zij op een aantal uitdrukkingen die gebruikt werden gedurende de voorbereidende besprekingen, als daar zijn de beschikkingsmacht van de eigenaar «à son gré», «arbitrairement», «suivant son bon plaisir».

Recente onderzoekingen hebben duidelijk aangetoond dat de opstellers van het B.W. in feite niet die individualisten waren zoals men ze steeds heeft voorgesteld.

De memorie van toelichting tot het B.W., opgesteld door Portalis, laat duidelijk uitschijnen dat men helemaal geen recht heeft willen invoeren dat kon uitgeoefend worden «suivant son bon plaisir» (P. Fenet, Recueil complet des travaux préparatoires du Code Civil, deel XI, bl. 116-117.)

De eigenaar beschikte niet over een onbeperkte vrijheid om gebruik te maken van zijn eigendom volgens zijn eigen inzicht; het gold een «liberté réglée et sociale» zoals Demolombe het omschreef (Demolombe, Traité des servitudes. Deel XI, nr 8, bl. 15).

We sluiten ons aan bij de mening dat voor art. 544 B.W. enkel een technische en een historische verklaring geldt. Eigendomsrecht is het meest volledig zakelijk recht en als dusdanig onderscheiden van andere zakelijke rechten en van het vruchtgebruik; de eigendomsomschrijving wilde duidelijk de breuk onderlijnen met het feodaal stelsel van vóór de revolutie.

Terecht liet Mr. Winderickx op de openingszitting van het Vlaams Pleitgenootschap bij de Balie te Brussel in het jaar 1953 opmerken, dat de definitie van het eigendomsrecht in het B.W. in haar geheel moet genomen worden en dat de gangbare verkeerde voorstelling omtrent het absoluut karakter van het eigendomsrecht waarschijnlijk geïnspireerd werd door het «ius abutendi» van het romeinse recht dat geens-

zins betekent, het recht om «zelfs» te misbruiken maar alleen het recht om te beschikken.

Spijtig echter dat Mr. Winderickx niet logisch doorredeneert en besluit tot de individualistische conceptie van het eigendomsrecht met het oog op de bescherming van andere individualistische belangen.

Wie erkent dat de eigenaar geen «misbruik» van zijn recht mag maken erkent meteen dat de uitoefening van dat recht steeds moet gericht zijn op een «waardevol» doel; mocht dit niet het geval zijn dan zou ieder gebruik, ook wanneer het strekt tot een doel dat nadelig is voor de gemeenschap, toegelaten zijn.

Het eigendomsrecht had en heeft een essentieel sociaal karakter wat ook door Mr. Winderickx aanvaard wordt, vermits hij van oordeel is dat het Burgerlijk Wetboek de opvatting huldigt «dat de goederen uitsluitend bestaan ten dienste en ten behoeve van hun eigenaars met dien verstande dat ze op die wijze ook op de meest adequate manier hun sociale nuttigheid voor allen en hun hoogste productiviteit bereiken».

Uit die vaststelling zou normaal het besluit kunnen getrokken worden dat heden ten dage hetzelfde principe nog steeds geldt en dat de toepassing van dat principe veelvuldiger geworden is, zonder tot zulk stadium gekomen te zijn dat de zin van het privaats eigendomsrecht volledig uitgehold is.

Waar er enerzijds meer bevoegdheidsomschrijvende reglementen zijn tot stand gekomen, dient anderzijds opgemerkt te worden dat het terrein, waarop het eigendomsrecht kan uitgeoefend worden, in grote mate uitgebreid is.

Het lijkt ons overdreven te beweren dat het begrip «privaat-eigendom» verdwenen is en opgenomen werd in de publiek-rechterlijke sector.

«Privaat-eigendom» biedt nog steeds het recht om te beschikken over zijn goed op de meest volstreckte wijze, binnen de grenzen, aangeduid door de wetgever, die rekening dient te houden met de belangen van allen.

Wegens de snelle evolutie van het maatschappelijk leven worden de wrijvingspunten tussen de verschillende eigenaars veel talrijker. Het is dan ook normaal dat de wetgever met meer duidelijkheid de grenzen van het eigendomsrecht omlijnt om de vrijheid van de eigenaars zelf te beschermen. In dit opzicht is het helemaal niet te verwonderen dat praktisch alle eigenaars het principe van de urbanisatiemaatregelen aanvaarden en voorstaan, ofschoon ze heel wat opmerkingen maken omtrent de wijze, waarop die maatregelen uitgewerkt en toegepast worden.

* * *

Wij zouden naïef zijn te verklaren dat er helemaal niets veranderd is in de privaatrechterlijke verhoudingen tussen de burgers en dat de overheid de vrijheid van de eigenaar in alles eerbiedigt. We hadden enkel op het oog aan te tonen dat men zich niet mag laten meeslepen door de veel verspreide opinie dat het eigendomsrecht in feite niet meer bestaat of zijn oorspronkelijke zin verloren heeft.

Het weze bovendien opgemerkt dat dikwijls verwarring heerst wanneer gesproken wordt over eigendomsrecht. Nu eens wordt gehandeld over wat we zouden kunnen noemen «het klassieke eigendomsrecht», het recht dat uitgeoefend wordt door de «beatus possidens»; dan eens wordt bedoeld, het recht dat impliciet aan ieder burger wordt toegekend om eigenaar te worden.

Deze verwarring menen wij o.m. te bemerken in de

reeds geciteerde en uiterst belangwekkende openingsrede van Mr. Winderickx te Brussel. Hij wijst op een gegeven ogenblik op het feit dat de Europese Consultatieve vergadering op 8 september 1950 geen eensgezindheid bereikte omtrent de natuur van het eigendomsrecht zodat het niet werd opgenomen onder de fundamentele rechten van de mens.

Wat wordt bedoeld met die fundamentele rechten van de mens? Zijn het de rechten die de mens een schuldvordering toekennen tegenover de overheid? Genomen in die betekenis zal het wel moeilijk zijn te komen tot eensgezindheid omtrent de natuur van en de inhoud van het eigendomsrecht.

Onze Belgische grondwet spreekt niet over dat schuldvorderingsrecht van de burger; enkel worden waarborgen gegeven aan de persoon die eigenaar is.

Er bestaat een groot onderscheid tussen «het recht op eigendom» en «het eigendomsrecht» zoals het omschreven werd in art. 544 BW.

Dit eigendomsrecht is in zijn essentie niet aangetast, maar lijdt aan een gebrek; er heerst rechtsonzekerheid op velerlei gebied. Die onzekerheid wordt niet veroorzaakt door een gebrek aan wetten en reglementen; integendeel, het groot aantal wetten en reglementen wordt oorzaak van die onzekerheid. Enkele voorbeelden mogen dit verduidelijken.

In verband met de onteigeningen geldt het principe dat deze enkel betrekking hebben op onroerende goederen. De waarborg tegen de beroving van eigendom, vastgelegd in art. 11 der Grondwet wordt ernstig aangetast door het «opvorderingsrecht» dat in hoofdzaak beperkt is tot roerende goederen maar zich in sommige gevallen uitstrekt tot onroerende goederen (art. 38 K.B. 1 februari 1938).

Niemand ontkent de overheid het recht onteigeningen door te voeren op voorwaarde dat ze strekken tot het openbaar nut. Betwisting kan evenwel ontstaan omtrent de vraag of een bepaald onteigeningsontwerp wel degelijk het openbaar nut op het oog heeft. Theoretisch kan men zulke betwistingen vermijden door terug te keren tot het vroeger gehuldigde principe van de «nécessité publique». Op eerste zicht lijkt dit begrip enger dan dit van de «utilité publique». Men kan de «noodzakelijke» verrichting, het enig middel om het voorgesteld doel te bereiken stellen tegenover de «nuttige» verrichting, een middel maar niet het enige om het doel te bereiken.

In de praktijk is zulk onderscheid zonder grote waarde. Bovendien is de toepassing van het criterium van de «nécessité publique» niet wenselijk; het zou voor de overheid aan wie steeds meer diensten gevraagd worden, een grote rem betekenen in de uitoefening van haar taak.

Toch blijft voorzichtigheid geboden opdat het «openbaar nut» niet te pas en te onpas zou voorgewend worden ten nadele van private belangen. Het gevaar van «machtsafwendings» is niet ondenkbaar (Rb. Gent, 21 juni 1957, inzake Belg. Staat t/ Dhaene-De Vriese, onuitgeg.).

* * *

Op het gebied van de procedure staat men werkelijk voor een labyrint. Men kan spreken over de gewone procedure, de procedure van de onteigening per zone, de spoedprocedure en de procedure van uiterste spoed.

Er is meer; op 9 augustus 1955 werd een wet gestemd tot oprichting van een Wegenfonds. In art. 13 van die wet staat te lezen dat de onteigeningen, ter uitvoering van de werken aan de auto-snelweg Antwerpen-Luik-Duitse grens zullen geschieden volgens de bepalingen van de besluitwet van 3 februari 1947, die

een procedure van uiterste spoed in het leven roept.

Het Wegenfonds wordt gemachtigd de voor onteigening voorziene terreinen «in huur» te nemen voor de termijn van één jaar. De inbezitneming der goederen kan geschieden onmiddellijk nadat een beschrijvende staat werd opgemaakt, ondanks het verzet dat aan het Wegenfonds zou betekend worden.

Zal deze buitengewone procedure weldra niet de gewone procedure worden, zoals het verlopen is met andere uitzonderingswetgevingen. In hoeverre speelt in dit geval nog de grondwettelijke waarborg betreffende de voorafgaandelijke en billijke schadevergoeding?

De erfdiensbaarheden ten openbare nutte leggen dikwijls een zware last op de eigendommen en zijn soms gelijk te stellen met een onteigening. Zij dienen nochtans niet als grond voor het bekomen van een schadevergoeding.

De wetgever heeft evenwel ingezien dat zulk beginsel niet houdbaar is en indruist tegen billijkheid en rechtvaardigheid. In sommige gevallen werd, ten uitzonderlijke titel, aanvaard dat aan de eigenaars wier goederen met bepaalde erfdiensbaarheden ten openbare nutte bezwaard zijn, een vergoeding mag toegekend worden.

Onder de erfdiensbaarheden ten openbare nutte kan derhalve een onderscheid gemaakt worden naarmate al dan niet het recht op een schadevergoeding toegekend wordt.

Erfdiensbaarheden, gepaard gaande met schadevergoeding zijn o.m.:

— het jaag- en trekkpad (Decreet 22 januari 1808, K.B. 30 april 1881) voor zover zij gelegen zijn langs waterwegen die op kunstmatige wijze bevaarbaar worden gemaakt;

— het delfrecht dat voorzien wordt door het Landelijk wetboek van 7 oktober 1886 (art. 3 en 7) (servitude de fouille);

— erfdiensbaarheden in verband met de mijnen (gecoördineerde wetten K.B. 13 september 1919);

— erfdiensbaarheden voortspruitend uit de klassering van Monumenten en Landschappen (W. van 7 augustus 1931);

— erfdiensbaarheden gevestigd in het belang van de electriciteitsdistributie (W. van 10 maart 1915);

— erfdiensbaarheden voor het plaatsen van telegraaf- en telefoonlijnen (W. 13 oktober 1930);

— luchtvaarterfdiensbaarheden (W. 23 juni 1930, gew. W. 17 maart 1936).

Erfdiensbaarheden die geen aanleiding geven tot vergoeding zijn voorzien in de Wet van 25 juli 1891 op de spoorwegen, in het Decreet van 7 maart 1808 en de Wet van 19 april 1928 in verband met de kerkhoven; in het Boswetboek (19 december 1854 en W. 28 januari 1921), strekkende tot het behouden van bossen. Voeg daaraan toe de militaire erfdiensbaarheden en de erfdiensbaarheden in verband met wegen- en bouwverordeningen.

Terecht mag men zich de vraag stellen waarom in het ene geval een vergoeding wordt toegekend en in het andere geval niet. Het spreekt vanzelf dat geen vergoeding kan toegekend worden voor een eenvoudige stoornis, die het eigendomsrecht niet aantast doch slechts enkele voordelen aan de eigenaar ontnemt.

Het ware nuttig op dit stuk meer samenhang onder de verschillende wettelijke maatregelen te brengen om de eigenaars meer rechtszekerheid te verschaffen.

Er zou ook iets kunnen gedaan worden in verband met de publiciteit van de erfdiensbaarheden ten openbare nutte. Het gebeurt maar al te vaak dat particulieren bij de aankoop van onroerende goederen geen

kennis hebben van die erfdiensbaarheden en nadien zeer verrast opkijken.

Een belangrijke stap om de rechtsonzekerheid of minstens het gevoel van rechtsonzekerheid met betrekking tot de onroerende eigendom te doen afnemen bestaat in het laten meewerken van de eigenaars aan de uitwerking der wetten en reglementen, die de regeling van het eigendomsrecht voorzien.

Aldus ware het tevens mogelijk de tegenstelling privaatspersoon - openbare overheid minder scherp te maken.

Het aanvaarden van de democratie als regeringsvorm bracht de erkenning mede van de menselijke persoon en van zijn waardigheid. Dit had theoretisch als gevolg moeten hebben dat de persoon in de staat niet meer de eerste regelaar ziet van het maatschappelijk leven; de staatsburger zelf krijgt medezeggenschap in de organisatie en het beleid van het staatsleven. De praktijk toont aan dat de burger zeer scherp het autoritaire karakter, het eenzijdig opleggen van de wetten en besluiten aanvoelt, zodanig zelfs dat zijn eigen inzichten omtrent de « vrijheid » eronder lijden, wat we reeds eerder lieten opmerken. Het is in zulke omstandigheden dat de vraag gesteld wordt of heden ten dage nog kan gesproken worden over een Rechtstaat.

Velen zijn van oordeel dat de evolutie gegaan is in de richting van de Welvaartstaat. Veel meer dan in het verleden laat de staat zich in met de regeling, soms tot in de minste details, van allerlei aangelegenheden, die vroeger behoorden tot het uitsluitend domein van de privaatspersoon, zonder dat de openbare overheid ook maar in het minst tussen kwam. Die tussenkomen van de overheid is in vele gevallen gewenst door de publieke opinie. Het gaat zover dat iedere bevolkingsgroep, die een minder gelukkige periode doormaakt, aanspraak maakt op staatshulp en staatstussenkomen.

Niemand zal ontkennen dat het bestuursapparaat van de staat een mechanisme is dat veel tijd vraagt om de zaken af te handelen. Wanneer de overheid het inzicht heeft, niet alleen regelend op te treden, maar in bepaalde gevallen leidend-gevend te zijn is ze wel eens geneigd autoritair op te treden; het gebeurt ook wel dat de administratie de bestaande reglementen op een voor haar voordelige wijze interpreteert. De burger voelt zich dan in zijn rechten gekrenkt maar is in de onmogelijkheid zich te weer te stellen. Met de oprichting van de Raad van State is daarin verbetering gekomen.

Het zou ons veel te ver leiden op dit probleem in te gaan. Het komt ons voor dat de tegenstelling Rechtstaat - Welvaartstaat in feite onbestaande is. Wil de staat werkelijk welvaartstaat zijn, wil hij werkelijk de welvaart brengen aan allen en doeltreffend werk presteren, dan dient hij zich te houden aan de eerbied voor de rechtsregels; eerbied, die zich uitdrukt in het feit dat bestaande wetten en reglementen in acht genomen worden, en vooral eerbied tegenover de rechtsregels in verband met hun interpretatie.

Indien het bestuur om zgz. meer doeltreffend werk te kunnen presteren over meer vrijheid wil beschikken boven of buiten bestaande reglementering, zal in de « long-run » de Welvaartstaat een Willekeurige Staat zijn en zijn eigen ondergang veroorzaken. Waar de voorgeschreven gedragsregels niet gevolgd worden, hetzij door de privaatspersoon, hetzij door de overheid zelf, ontstaat wanorde, de bron van vele onheilen.

Doeltreffend werk zal de overheid kunnen presteren wanneer zij werkelijk de medewerking bekomt van de

privaatpersonen. Een treffend voorbeeld wordt ons geboden op het gebied van de urbanisatie. De Besluit-Wet van 2 december 1946 betreffende de stedenbouw heeft op bijna autoritaire wijze een stelsel opgelegd dat weliswaar goede doelstellingen nastreeft, maar aan de administratie een bijna willekeurige macht verleent. Verzet tegen de aangewende methodes en door de administratie gegeven interpretaties was dan ook onvermijdelijk. De uitwerking van een wet tot organisatie van de stedenbouw en van de ruimtelijke ordening die de plaats moet innemen van de tijdelijke reglementering geschiedt dan ook niet zonder de medewerking van personen, onderworpen aan urbanisatiemaatregelen (K.B. 15 januari 1957, instelling van een Gemengde Commissie voor de Stedenbouw). Die medewerking beperkt zich niet tot de voorbereiding van de te nemen maatregelen, maar wordt ook voorzien bij de toepassing van de nieuwe reglementen.

Het is in dezelfde geest van de medewerking der rechtsonderhorigen dat Prof. Savatier een lichtpunt ziet om de hedendaagse mens het geloof terug te schenken in zijn toekomst, in zijn vrijheid en verantwoordelijkheid. « Il suffit de faire de l'Etat et de ces groupes, de bonnes équipes, car l'esprit d'équipe est fondé, chez chacun de équipiers sur la conscience de sa liberté et de sa responsabilité » (p. 542 J.T., 1959).

* * *

Het lag niet in onze bedoeling een punt te plaatsen achter de practisch nooit uit te putten discussie omtrent de vraag of privaats eigendom heden ten dage nog bestaat of integendeel opgenomen werd in de publiekrechtelijke orde, zodanig dat het eigendomsrecht als een « openbare dienst » te beschouwen is.

We hadden enkel op het oog in een korte en noodzakelijker wijze onvolledige uiteenzetting, die wegens haar beknoptheid aanleiding kan geven tot verkeerd begripen, de actualiteit van het probleem van de privaats eigendom te onderlijnen en meteen de nadruk te leggen op het feit dat geen enkel groot probleem ontsnapt aan de erkenning van de menselijke persoon. Wie de mens uitschakelt bij de beoordeling van het maatschappelijk leven, vervormt de werkelijkheid en zal zich derhalve een onjuist oordeel vormen.

Een bezinning omtrent privaateigendom voert onvermijdelijk terug naar een bezinning omtrent de menselijke persoon en zijn verhouding tegenover de gemeenschap. (Leo Lindemans, Bezitsspreiding en economische werkelijkheid, in « Econ. en Soc. Tijdschrift », 15 jaargang, n° 3, p. 175-176.)

Privaats eigendom had, heeft en zal zijn waarde behouden indien de dragers van eigendomsrechten zich terdege bewust zijn van de beperktheid van hun rechten of, om het in moderne taal uit te drukken « van de sociale functie » van hun rechten.

* * *

Het is de taak van de juristen mee te werken aan de harmonische uitbouw van de verhouding persoon—gemeenschap en aan het verspreiden van de idee dat alleen een geest van samenwerking tussen openbare overheid en privaats personen in staat zal zijn een menswaardiger samenleving mogelijk te maken, waarin alle burgers, die overtuigd zijn niet alleen rechten te kunnen uitoefenen, maar eerst en vooral plichten te hebben, in een sfeer van vrijheid en verdraagzaamheid hun persoonlijkheid kunnen ontwikkelen.

Rede van Mr. L. LAGAE, Stafhouder der Balie bij het Hof van Beroep te Gent.

Vóór alles wil ik U, Mijnheer de Voorzitter, dank zeggen om de vriendelijke woorden, waarmee U mij, bij de aanvang van deze zitting, hebt toegesproken uit naam van de Vlaamse Conferentie der Jonge Balie.

De sympathie en het vertrouwen vanwege zijn Confraters zijn voor de stafhouder een bron van hoge vol-doening, belangrijker dan de andere, des te meer daar deze gevoelens oprecht wederkerig zijn.

Ik verheug mij zeer over de levendigheid van onze Vlaamse Conferentie en ik ben er van overtuigd dat zij, onder de toegewijde en bevoegde leiding van haar nieuwe voorzitter, de vooraanstaande rol zal blijven spelen die zij vroeger steeds heeft vervuld bij de beroepsopleiding van onze jonge confraters. Indien we geen ander bewijs hadden van de hoge hoedanigheid dezer opleiding, dan zouden alleen reeds de openings-redevoeringen, hier telkenjare gehouden, daarvan afdoende getuigenis afleggen.

De openingsredevoering, die we zoëven hebben gehoord, zal een waardige plaats innemen in de opeenvolging der jaren. Zij strekt U tot eer, mijn waarde Confrater Mr. Desmet. De gespannen aandacht van Uw toehoorders en het applaus, waarmee U werd bedacht, zeggen U met welke verdiende bijval zij onthaald is. Ik ben dan ook zeker het algemeen gevoelen te vertolken, wanneer ik U van harte geluk wens om Uw gewetensvolle studie, die getuigt van een grondige rechtskennis, getint met een zekere rechtsfilosofie.

Uw studie onderscheidt zich echter ook door een wijsheid en een bezadigheid, die men bij jongere mensen doorgaans niet aantreft. Vaak immers geven de openingsredevoeringen blijk van nieuwe en progressistische opvattingen, af en toe van gewaagde standpunten, waarvan jeugdige geestdrift zich niet laat afschrikken.

In tegenstelling met dit vrij normaal voorkomend verschijnsel spreekt uit Uw studie een zulkdanige gematigdheid en zoveel zin voor evenwicht, dat de traditionele taak van de stafhouder erg bemoeilijkt wordt.

Hoe zou immers de stafhouder kunnen optreden als moderator tegenover een redenaar, die zelf zó bedachtzaam is geweest, zó nauw bij de traditie is gebleven, dat hij trouw en gewetensvol de aanwijzingen heeft gevolgd van mijn achtbare voorganger, om zijn zienswijze tot de zijne te maken.

In deze vaststelling schuilt geen zweem van verwijt, Waarde Confrater, integendeel. Daar schuilt de vleeiende bevinding in, dat U blijkbaar voor ogen hebt gehouden de woorden van stafhouder Derycke, van wie U aangehaald hebt: «het recht van vandaag is in essentie niet verschillend van het recht van gisteren, noch van wat het recht van morgen zal zijn».

De principiële bevestiging van de continuïteit van het recht is voor U een veilige leidraad geweest bij het onderzoek naar het wedervaren van het eigendomsrecht.

Bij dit onderzoek — en dit is de eerste premisse geweest van Uw redenering — heeft U vooropgesteld dat elke overheidsinterventie in de uitoefening van het eigendomsrecht niet «ipso facto» als een aantasting van dit recht kan worden beschouwd, maar dat ze integendeel vaak een ordenende maatregel inhoudt voor de vrije uitoefening van andermans rechten.

Dit is volkomen juist. Ik meen zelfs dat men verder mag gaan. In een democratisch regime is het niet denkbaar dat de bedoelde overheidsinterventie niet zou ingegeven worden door overwegingen van algemeen nut. Slechts in een regime van diktatuur is het denkbaar dat de overheid het eigendomsrecht zou begrenzen op grond van willekeur en zonder omzien

naar het algemeen nut, ten dienste van individualistische belangen.

Aldus merkt Ripert op in zijn werk «Les forces créatrices du Droit» :

«Le Pouvoir ne fait pas des lois pour le plaisir de manifester sa puissance. La loi est l'expression de la volonté des gouvernants mais cette volonté n'est pas purement arbitraire.

Leur volonté est déterminée par des milliers de volontés individuelles qui s'accordent ou qui s'opposent.

Toute règle nouvelle, modifiant quelque chose dans l'ordre établi, profite aux uns et nuit aux autres.

Il faut tenter une conciliation d'intérêts opposés en vue d'une acceptation générale.»

Het is precies uit de noodzakelijke verzoening van die tegenstrijdige belangen dat bepaalde begrenzingen van het eigendomsrecht gewettigd worden en gerechtvaardigd. Het spreekt vanzelf dat een dergelijke noodzakelijke begrenzing onder geen enkel beding een aanslag kan uitmaken op het eigendomsrecht.

Als tweede premisse, mijn waarde Confrater Mr. Desmet, heeft U vooropgesteld dat reeds in het Burgerlijk Wetboek van 1804 het eigendomsrecht lang niet meer het karakter had van het Romeins «jus utendi atque abutendi», maar integendeel al beperkingen had ondergaan, veel sterker dan men zich doorgaans voorstelt.

En verder heeft U laten uitschijnen dat, wat door sommigen voorgesteld wordt als een aftakeling, een uitholling van het eigendomsrecht, in werkelijkheid niets anders betekent dan een evolutie, een aanpassing van het eigendomsrecht aan nieuwe economische en sociale toestanden. Nieuwe problemen werden aldus gesteld en moesten een oplossing krijgen tot behoud van de vrijheid der burgers en tot bescherming tegen willekeur van de burgers onderling.

Is deze stelling houdbaar? Voor zover de korte tijdspanne, waarover ik heb kunnen beschikken, mij de mogelijkheid heeft gelaten uw zienswijze te toetsen aan de rechtsgeschiedenis, zou ik Uw opvatting als grond kunnen aanzien.

De beoefening van het eigendomsrecht kan beschouwd worden onder een drievoudig aspect :

ten eerste ten opzichte van een ander eigenaar ;

ten tweede, ten overstaan van de overheid ;

ten derde, ten opzichte van een derde medecontractant, niet eigenaar, onder andere huurder of pachter.

Wat nu het eerste aspect betreft, meer bepaald de uitoefening van het eigendomsrecht tegenover een ander eigenaar, moet worden opgemerkt dat de beperking reeds vervat ligt in het Burgerlijk Wetboek van 1804.

Artikel 544, na het recht van genot en beschikking door de eigenaar te hebben verkondigd, voegt daar onmiddellijk aan toe : «mits van de zaken geen gebruik te maken, dat strijdig is met de wetten en verordeningen».

Dit voorbehoud reikt zeer ver.

De algemene bewoordingen «mits van de zaken geen gebruik te maken dat strijdig is met de wetten en de verordeningen» houden onder meer in, het verbod, vastgelegd in artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek, «schade te berokkenen aan een ander».

Het Nederlands Burgerlijk Wetboek, dat dagtekent van 1838, verduidelijkt het voorbehoud van artikel 544 van ons Burgerlijk Wetboek van 1804 door toevoeging van de woorden «mits men aan de rechten van anderen geen hinder toebrengt».

De geschreven rechtsregel van 1804 is sedertdien ongewijzigd gebleven. Alleen heeft hij inmiddels een veel uitgebreider veld van toepassing gevonden.

Ingevolge de toenemende dichtheid van de bevolking, ingevolge ook de industriële ontwikkeling en de urbanisering komt het vaker voor dan vroeger, dat door een eigenaar hinder en overlast toegebracht worden aan de eigenaar van een naburig erf: gedreun, geraas, trillingen, as, stof, rook en andere.

Wanneer de ongemakken overschrijden wat naar aard, ligging, omgeving van het goed redelijkerwijze moet worden geduld, pleegt de eigenaar, door wie ze worden veroorzaakt, rechtsmisbruik in het genot en het gebruik van zijn goed.

Het is kenschetsend dat het begrip rechtsmisbruik in de rechtsleer en in de rechtspraak eveneens is gaan evolueren. Bij de oorsprong van ons Burgerlijk Wetboek waren daartoe vereist én het inzicht om te benadelen én de afwezigheid van enig redelijk belang. Nu bestaat de neiging te oordelen dat het inzicht om te benadelen niet vereist is, en dat de eenvoudige fout zou volstaan.

Ten andere, de aanwezigheid van enig redelijk belang volstaat niet om de dader-van-de-stoornis te ontlasten van alle verantwoordelijkheid in het geval dat hij wel een rechtmatig belang heeft bij het werk, op zijn eigendom uitgevoerd, maar dat hij uitvoert op een plaats en op een manier, die voor de buurman het meest hinderlijk zijn.

Indien voor de uitvoering van een handeling er keus bestaat tussen verschillende mogelijkheden, is men verplicht, vanwege de oplettendheid die tegenover de belangen der anderen onderhouden moet worden, de mogelijkheid te kiezen die voor de anderen minst schadelijk en lastig uitvalt.

Aldus is de beoefening van het eigendomsrecht ten overstaan van andere eigenaars beperkt geraakt onder de drang van nieuwe economische toestanden. Die beperking is evenwel ingetreden zonder onmiddellijke tussenkomst van de wetgever, ingevolge de rechtsleer en de rechtspraak, steunend op het voorbehoud van artikel 544 en op het artikel 1382 van het B.W.

In verband met het eerste aspect van de uitoefening van het eigendomsrecht kan men dus bezwaarlijk gewagen van een aftakeling of een uitholling van dit recht.

* * *

Wat betreft het tweede aspect van de uitoefening van dit recht, namelijk tegenover de Overheid, zijn de beperkingen eveneens gegrond op artikel 544 van het Burgerlijk Wetboek.

Het komt mij voor, mijn waarde Confrater Mr. Desmet, dat het verwijs dat U samen met De Harven en anderen richt tot de wetgever van 1804 onverdiend is. Aan de wetgever van 1804 wordt verweten dat in artikel 544 het eigendomsrecht in abstracto omschreven is, aangezien enkel gewag wordt gemaakt van één eigenaar, zonder oog te hebben gehad voor het belang van andere personen of voor het algemeen belang.

Onverdiend verwijt, inderdaad. Zonder te kunnen de beperkingen bepalen, die in de loop van de tijden noodzakelijk zouden blijken — dat was vanzelfsprekend onmogelijk — heeft de wetgever van 1804 toch reeds voorzien dat, benevens de destijds reeds bestaande, er zich nog verdere beperkingen zouden kunnen opdringen, ten bate van het algemeen belang en onder de vrijwaring van de particuliere belangen. Hij heeft, meen ik, wijs gehandeld met te verwijzen, wat de eventuele, latere beperkingen betreft, naar de wetten en verordeningen.

Indien de wetgever van 1804 de uitvinding van de telegraaf, van de telefoon en van de electriciteit had voorzien, dan zou hij ongetwijfeld bepaald hebben dat de eigenaar het plaatsen van telegraaf- en telefoon- en electriciteitsverbindingen moet dulden.

Indien de wetgever van 1804 de luchtvaart had voorzien, dan zou hij vast en zeker een bouwverbod hebben uitgevaardigd binnen een zekere straal rond het vliegveld, zoals trouwens toen reeds voorzien was in verband met de vestingswerken. Wanneer de wetgever van 23 juni 1930 een veiligheidszone van 400 meter rondom de vliegvelden heeft ingevoerd, — overigens mits behoorlijke vergoeding voor de eigenaar —, dan heeft hij zich laten inspireren door de wetgeving op de militaire erfdienstbaarheden, die reeds bij de aanvang van de XIXe eeuw bestonden en ten andere nog zwaarder waren, vermits daarbij verboden was binnen een straal van duizend meter rondom de versterkte plaatsen gebouwen op te trekken, grachten te delven of aardwallen op te werpen.

Indien de wetgever van 1804 de verbroekeling had voorzien van de landbouwkavels tengevolge van de openvolgende vervreemdingen en verdelingen der nalatenschappen, en daarbij de mechanisatie had voorzien van de landbouwbedrijven, dan had hij stellig de verplichte ruilverkaveling opgelegd om te beletten dat de rationele hergroepering van de percelen, noodzakelijk gemaakt door de nieuwe vorm van landbouwexploitatie, zou kunnen belemmerd worden door enkele weerspannige eigenaars.

Immers, reeds ten tijde van Napoleon was er geen onbeperkte vrijheid voor de landbouwers om hun eigendom te gebruiken: zij waren, wat betreft beplantingen en bezaaiingen in bepaalde gevallen onderworpen aan administratieve vergunningen. «La liberté des cultivateurs d'user de leur propriété à leur gré, n'est pas tellement illimitée», schreef Fournel, «qu'elle ne soit subordonnée à des considérations d'ordre public».

Wat dus betreft de uitoefening van het eigendomsrecht tegenover de Overheid, wordt opnieuw vastgesteld dat de beperkingen, later ingevoerd, ten minste in potentie vervat liggen in artikel 544. Zoals de rede naar heeft doen opmerken, strekken ze er toe niet alleen het openbaar belang te vrijwaren maar ook de belangen van de eigenaars zelf te beveiligen.

Van aftakeling noch uitholling kan er dan ook in dit verband geen sprake zijn.

* * *

Blijft dan nog het derde aspect van de uitoefening van het eigendomsrecht, namelijk tegenover derden: medecontractanten niet-eigenaars, onder andere huurders of pachters. Stellig zijn er ook in dit verband begrenzingen opgelegd op het eigendomsrecht.

Betreffende de woonhuizen en appartementen werden na de oorlog 1914-1918 en ook na de tweede wereldoorlog wetten uitgevaardigd, waarbij het beschikkingsrecht van de eigenaar en zijn recht om de huurprijs te bepalen aan banden werd gelegd.

Doch deze wetgeving, die opgedrongen werd door gebiedende redenen van openbaar belang naar aanleiding van de door de oorlog veroorzaakte woon-schaarste, werd ook opgeheven wanneer de schaarste aan woongelegenheid overwonnen was.

Moet men dit aanzien als iets nieuw?

Ten tijde van Napoleon werden er ook, naar aanleiding van de bijzondere economische toestand die voortvloeide was uit de oorlogvoering, dergelijke maatregelen uitgevaardigd, zij het dan ook op een ander gebied dan de woongelegenheid, aangezien de oorlogvoering geen aanleiding had gegeven tot massale vernieling op het Franse grondgebied. De maatregelen betroffen toentertijd de bevoorrading, de prijzen van de levenswaren en de in- en uitvoer.

Een voorbeeld maar. Naar aanleiding van de mislukte oogst in de zuidelijke departementen van Frankrijk, mislukking die het gevolg is geweest van een

droge en hete zomer zoals die van het jongste seizoen, zo erg dat de veldvruchten letterlijk verbrand waren, vaardigde Napoleon het decreet uit van 4 mei 1812, ten einde te voorzien in de behoeften van de natie en om de speculatie te keer te gaan. De aankopen van meel en graan moesten geschieden in het openbaar, na aangifte bij de prefect. Het was verboden waren op te stapelen met het inzicht te speculeren op hun meerwaarde. De landbouwers en handelaars, die graan bezaten, waren verplicht hun voorraad aan te geven en aan de hallen en markten de hoeveelheden te leveren, die hun opgelegd werden. In één woord: een vervroegde en volmaakte voorafbeelding van de besluiten van onze Secretarissen-generaal tijdens de jongste oorlog. *Nihil novi sub sole!*

Laten we nu van dit precedent betreffende roerende goederen terugkeren naar de begrenzing van het recht der eigenaars van onroerende goederen, waarop een inperking werd ingevoerd door de pachtwet en door de wet op de handelshuurren.

Het heeft mij enigszins verwonderd, mijn waarde Confrater, dat U over die inperking zo weinig heeft gezegd. Is het misschien omdat een onbewuste vrees U ervan heeft weerhouden argumenten aan te halen tegen Uw stelling, dat het eigendomsrecht niet zózeer veranderd is?

Naar mijn mening zou die vrees weinig gegrond zijn. De bedoelde beperkingen hebben immers het eigendomsrecht niet gewijzigd in zijn essentie.

Dit recht heeft inderdaad, zoals U met reden heeft aangehaald, een individuele en een sociale kant.

Stelsels zoals deze, waarbij het eigendomsrecht uitsluitend als een sociale functie wordt gezien, of een ander dat het eigendomsrecht alleen als een subjectief recht erkent, zijn te verwerpen, zoals ook Rouast zegt over het «double aspect que comporte le droit de propriété»: «il est à la fois une prérogative individuelle, qui permet l'épanouissement de la personnalité humaine et en même temps une fonction sociale, qui permet à l'ensemble des hommes d'avoir leur subsistance au moyen des choses matérielles».

Het één noch het ander aspect mag worden overdreven. Een dosering is noodzakelijk en essentieel. De kunst bestaat erin die dosering oordeelkundig af te wegen. Het is niet omdat die dosering is moeten gewijzigd worden, ook niet omdat het eigendomsrecht meer en meer rechtssociologisch is moeten beschouwd worden dat dit recht als afgetakeld mag worden aanzien.

Om een woord te gebruiken van de vinding onze noorderburen, het eigendomsrecht is vermaatschappelijkt, het heeft een meer sociale evolutie ondergaan.

Die vermaatschappelijking is gepaard gegaan, aan een kant met het ontstaan van nieuwe begrippen over het eigendomsrecht: eigendom van het handelsfonds en economische eigendom, gezwezen dan nog van de intellectuele en industriële eigendom, en, aan de andere kant, met een vermenigvuldiging van het aantal eigenaars.

Dank zij velerlei sociale maatregelen is het aan talrijke personen veel gemakkelijker gemaakt eigenaar van goederen te worden. Door toelagen, nieuwe kredietvormen, systemen van afbetaling en allerhande vormen van persoonlijke of zakelijk zekerheid worden meer goederen, zowel roerende als onroerende, in het bereik gesteld van de minder-begoeden. Meer mensen verwerven aldus belang in de eigendom van zaken en krijgen een eigenaarsmentaliteit.

Verre van verarmd is het eigendomsbegrip in zekere zin verrijkt met de sociale evolutie, het ware wellicht gepaster te zeggen, dat het versterkt uit de sociale evolutie is getreden.

Versterkt inderdaad, aangezien het eigendomsrecht, dank zij de «vermaatschappelijking», meer verspreid is geworden, zodat het gevaar voor afschaffing verder is geweken.

Terloops heeft U, waarde Confrater Mr. Desmet, doen opmerken dat het eigendomsrecht soms in zijn uitoefening voor een bepaalde tijd kan lamgelegd worden, door zekere vooruitzichten van onteigening of van erfdienstbaarheden voor openbaar nut.

Deze opmerking is volkomen gegrond. Maar het is toch kenschetsend dat de erfdienstbaarheden voor openbaar nut, die in de jongste tijd werden ingesteld, steeds gepaard gaan met een vergoeding. Dit wijst allerminst op de aftakeling van het eigendomsrecht. Zelfs de opeising in gebruik, waaraan U een wel is waar omzichtige kritiek hebt gewijd, kan maar geschieden mits een behoorlijke vergoeding.

Blijft dan nog de onzekerheid van een mogelijke onteigening. Uiteraard is dit een tijdelijk verschijnsel. Het is het gevolg van bepaalde leemten in de bestaande wetgeving, meer bepaald in het wetsbesluit op de stedbouw.

Daarin is inderdaad niet bepaald hoelang een eigendom met onteigening kan bedreigd blijven, met het gevolg dat, waar de ontworpen onteigening uitblijft, sommige eigendommen tien, twintig, dertig en in zekere gevallen zelfs meer dan dertig jaar onverkoopbaar blijven.

Dit tijdelijk verschijnsel zal worden ondervangen door de nieuwe wet op de stedbouw, waarvan het ontwerp ahangig is gemaakt bij de wetgevende kamers, bij dewelke een uiterste termijn wordt voorzien gedurende hoelang een eigendom kan worden bedreigd met onteigening en tevens belast met een bouwverbod. Aldus zal deze onzekerheid worden opgeheven in de zin die U, mijn waarde Confrater, hebt gewenst. De wetgever zal dan slechts de beperkingen hebben uitgevaardigd, die wezenlijk door het algemeen belang worden vereist.

Samengevat kunnen deze beschouwingen leiden tot het besluit, dat het eigendomsrecht sedert de uitvaardiging van het burgerlijk wetboek tot op onze dagen een zekere evolutie heeft ondergaan. Het wordt minder individualistisch opgevat, de gemeenschap is meer op de voorgrond getreden en het gemeenschappelijk belang overschrijdt de wil en het belang van de enkeling.

De stelling van de geachte redenaar, dat het eigendomsrecht niet afgetakeld is noch uitgehold, doch eerder aangepast aan nieuwe sociale en economische toestanden, kan dus gerust bijgetreden worden.

Ongetwijfeld zullen er nog nieuwe aanpassingen nodig zijn. Ripert merkt inderdaad op in zijn werk: «Les forces créatrices du droit»:

«La vie du droit est un perpétuel combat pour assurer la paix.

La loi se propose de l'établir toujours, mais elle n'établit jamais qu'une paix temporaire.»

En in dezelfde zin bevestigt Burdeau in zijn «Traité de science politique»:

«Aujourd'hui le droit est beaucoup moins l'ordre qui s'impose à la société présente que le ferment d'où naîtra la société future; sa substance est le résultat d'une constante anticipation de l'avenir.»

Ikzelf wil besluiten met de overtuiging, dat in een vermaatschappelijkte welvaartstaat de positie van het eigendomsrecht, welk recht beschouwd dient te worden als een grondslag voor de sociale vrede, ingevolge de bredere spreiding van de eigendom zelf, zeker niet meer en meer aan het wankelen zal gaan, integendeel in zijn principe zelf bevestigd zal worden tot vrijwaring van de wederzijdse rechtmatige belangen van de eigenaars en van de gemeenschap.

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. A. DHOOGHE, Voorzitter van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent.

Mijnheer de Stafhouder,

Uit de tabel van onze Orde blijkt, dat U sinds Juli 1920, hetzij ruim negen en dertig jaar, de strenge toga, het ambtskleed van de advocaat draagt. Wie met het leven van de balie enigszins vertrouwd is, vooral wanneer de volle drukte van de praktijk ons ongenadig omknelt, kan wellicht vermoeden wat het betekent aan onverdroten arbeid, zorg en kommer voor anderen, maar vooral aan geestelijke adel, volharding en zelfs onthechting om met hart en ziel aan het vaak slecht geprezen beroep van advocaat verkleefd te blijven.

Het is dan ook geen wonder dat uwe confraters U tot deken van de Orde hebben verheven, wetende dat U meteen als mens moogt bogen op een levenswandel die U door werkzaamheid, vaderlandsliefde, sterkte in de bange dagen, standvastigheid en eenvoud in het welslagen, tot ware en blijvende uitmuntendheid heeft gebracht.

De Vlaamse Conferentie neemt dankbaar deze gelegenheid te baat om U bij de aanvang van uw ambtsperiode, van harte te feliciteren en U meteen te wensen dat het U in de uitoefening van uw macht, goed zou mogen gaan. Uw gezag over ons zal zacht en vaderlijk zijn daar wij, naar uw voorbeeld, de veilige weg van de professionele en andere deugden zullen trachten te bewandelen.

Moge ook door deze blijken van hoogachting en waardering, de Vlaamse Conferentie haar dank vertolken voor de genegenheid die U haar steeds hebt betuigd en die U haar zult blijven schenken.

Mijnheer de Eerste Voorzitter,

Het ontzag dat van uw hoog ambt uitgaat en uw bijzondere waardigheid, geven aan deze plechtige vergadering, luister en aanzien. De Vlaamse Conferentie is U voor deze blijken van waardering en van genegenheid zeer dankbaar.

In het gebied van Oost- en West-Vlaanderen, met een bevolking van meer dan twee miljoen mensen, en ik haal dit even aan opdat we het concreet zouden aanvoelen, draagt U de verantwoordelijkheid, niet alleen voor de goede gang van de rechtsbedeling, maar vooral voor het behoud van het onbesproken gezag van de gerechtelijke macht.

In deze macht stellen dagelijks onze medeburgers vertrouwen. Zij beschouwen de gerechtigheid als een opperste goed. Geen vertrouwen zonder prestige. Daarom ligt het prestige van het gerecht, U, Mijnheer de Eerste-Voorzitter, zo nauw aan het hart en terecht verwacht U van de balie dat zij aan dit prestige geen afbreuk zou doen. Wanneer wij dit met U betrachten, bevredigen wij één van uw innigste wensen en blijven dan ook uw vrouwen waardig. Dit vertrouwen laat ons toe U vandaag, met openhartige deferentie, onze hulde te betonen.

Mijnheer de Cabinetsthef,

Het zou ons ten eerste verheugd hebben, de Heer Minister, in dit gerechtsgebouw, dat hem zo eigen is, in persoon te hebben mogen begroeten. Een grote eer is inderdaad onze balie te beurt gevallen wanneer onze confrater Mr. Merchiers tot de functie van Minister van Justitie geroepen werd. Wij verontschuldigen hem voor zijne afwezigheid, des te meer daar hij vandaag verwacht werd op het gouden ambtsjubileum van een

confrater van een andere balie en zich reeds een hele tijd geleden, verbonden had om die heuglijke gebeurtenis met zijn aanwezigheid te vereren.

Reeds als advocaat en als burgemeester van deze stad, had Mr. Merchiers aan de leuze van de dichter verzaakt «il n'est trésor que de vivre à son aise». Waar hij nu zeker als minister een rusteloos bestaan kent, wensen zijn confraters hem de nodige kloekmoedigheid toe al bewijst het verleden dat hij deze gave in hoge mate bezit. Wij ontveinzen ons niet dat, ten overstaan van de vitale problemen van deze tijd als bv. de morele ontredde van de jeugd, de noodzakelijke hervorming van bepaalde instellingen, de taak van de minister wel zorg en kommer meebrengt. Moge deze taak met sukses bekroond worden. Al zijn confraters zouden zich hierom verheugen en het moge U believen, Mijnheer de Cabinetsthef, hem, in dezer voege, onze oprechte wensen over te maken.

Heren magistraten van het Hof van Cassatie,

U, die we te Gent in dit gerechtsgebouw gekend hebben, verwelkomen we met hoofse eerbied. Dit jaarlijks nederdalen onder ons, is een uitgelezen gelegenheid om met onbevangen gemoed, de hoogste rechtsmacht van ons land te begroeten.

Als iemand die jarig is, ontvangt de Vlaamse Conferentie uw hooggeprezen «mentes tuorum visita». Moge deze visitatie nog vele jaren meegaan: zo krijgen we, met een gezegende ouderdom, als nederige dienaren van het Recht, wellicht eens de «superna gratia», de genade die van boven komt, en die, zo zeggen althans zijn arresten en adviezen, uw Hof, in overvloed bezit.

Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank,

In de uitoefening van uw ambt, hebt U een benijdenswaardige victorie behaald: het spreekwoord «de tijd vliegt snel, gebruikt hem wel» werd door U, al spelende, voorspeld. U snelt de tijd voorbij. Midden een ontzettende drukte, draait de rotatie van de bevelschriften en vonnissen op volle toeren en toch blijft het netwerk keurig, het gehalte stevig, verheven en diep menselijk.

Wij vallen U dikwijls lastig en worden toch altijd goed ontvangen. Vandaag is het onze beurt om U én dank én welkom te zeggen.

Mijnheer de Procureur des Konings,

Klopt en er zal U geopend worden: aan de deur van uw cabinet, maken de advocaten, van deze woorden van hoop en liefde, een bijna evangelisch gebruik. Want, van het Openbaar Ministerie, hebt U, in dienst van de gerechtigheid, een Ministerie tout court gemaakt.

Al kunt U ons maar zelden hoop geven, want Uw ambt laat U niet toe zwak te zijn, de liefde is er toch. Daarom groet de Vlaamse Conferentie U op deze plechtige vergadering, dankbaar en eerbiedig genegen.

Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel,

Als groot zakenman, promotor en mecenas geeft uw soliede en rustige persoonlijkheid aan de Gentse consulaire rechtsmacht, stand en rang.

Als onverbetterlijke uitstellers, zetten we dikwijls uw geduld op de proef: en onvermoeibaar veegt uw gometje onze kleine en soms grote zonden uit.

Met onze blijken van dankbaarheid en hoogachting, brengen wij U een gulhartige eregroet.

Mijnheer de Rector van de Landbouwhogeschool,

Op de rijke voedingsbodem van de agronomie, na de val van de mens de eerstgeboren wetenschap, wordt de ware bloei van het leven voorbereid. In haar tuin groeien de bloemen die ons leven sieren.

Wij trachten dankbare vruchtgebruikers te zijn al kweken wij dikwijls in de tuin van onze wetenschap meer distels dan bloemen.

Met dank begroeten we uwe getrouwe aanwezigheid als een kostbaar bewijs van belangstelling voor de werkzaamheden van de conferentie.

De Heren Voorzitters en raadsleden in het Hof van Beroep, de Heren magistraten van het Parket Generaal, Mijnheer de Referendaris van de Rechtbank van Koophandel, Mevrouw de Referendaris, de Heren magistraten, de Heer Provinciaal Griffier en alle autoriteiten betuigen we onze dank voor hun aanwezigheid en zeggen we eveneens oprecht welkom.

Jonkheer Meester De Brauw, Deken van de Orde van advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden, en U Meester Meijer, die de Jonge Balie bij de Hoge Raad vertegenwoordigt, uwe confraternele aanwezigheid is voor ons hartverheffend op deze dag. Zij laat ons toe de Nederlandse balie niet enkel een confraternele maar een broederlijke groet te brengen. Wij zijn immers door taal en cultuur op mekaar afgestemd en met de eenvoud, maar dan ook met het warme gevoel van het Zuiden, reiken we U de broederhand. Levenslust is de rijkdom van het Zuiden. Het is met die vreugdelijke levenslust dat we U van harte welkom heten.

Me Fournier, membre du Conseil de l'Ordre, Monsieur le Bâtonnier Arrighi, vous a chargé de représenter le Barreau de Paris, à notre séance solennelle de rentrée.

Fidèle à l'adage « Omne Trinum perfectum » et à la tradition, Monsieur le Bâtonnier a délégué en même temps deux secrétaires de la Conférence du stage : Mr Jouètte et Mr Fauchon.

Mes Chers Confrères de Paris, c'est avec joie que j'ai l'honneur de vous souhaiter la bienvenue parmi nous, au nom de la Conférence Flamande du Barreau de Gand.

De Paris à Gand, le chemin est aisé : car vous avez, pour soutenir vos pas et vous porter jusqu'ici, la renommée, aux ailes frémissantes, du premier barreau de France.

Vous voici donc au coeur de cette cité flamande qui fût puissante et fière et qui, penchée sur son passé, doucement se résigne, aux jours de brume et de mélancolie, à contempler les souvenirs de sa gloire : vieux canaux, vieilles tours, vieille grisaille des pierres. Aux heures claires, peu de tumulte dans la ville : pas de métro avec ses vomitoires ; un tramway ferraille, encombrant et débonnaire. La nuit, des rues bien quietes : le Garde des Sceaux, l'ancien ou le nouveau, peut rentrer chez lui à pied : point de Pesquet dans l'ombre.

Ainsi, le Palais est plutôt tranquille ; peu d'éclats dans les couloirs, des magistrats au ton courtois, point vétilleux et tenant des audiences provincialement à l'heure, des avocats diligents... avec l'âge, des patrons généreux jusqu'à porter la besace et des stagiaires non moins reconnaissants. Mais, comme chez vous, Mes Chers Confrères, beaucoup, beaucoup de lois, les mêmes efforts, les mêmes peines, les mêmes passions et lorsque le rabat en bataille, nous avons fait triompher la Justice, la même allégresse.

C'est avec une pareille allégresse, Mes Chers Confrères de Paris, que Gand vous salue.

M^r La Haye,

Als lid van de Raad van de Orde, vervangt U Mijnheer de Stafhouder van de Balie van Brussel Mr Nyssens, die begrijpelijkerwijze niet overal kan zijn.

Wij groeten U en danken meteen de Balie van Brussel, de grootste van ons land, omdat zij zich vandaag met ons verenigt om de confraternele banden nader toe te halen.

Mijnheer de Stafhouder van de Balie van Antwerpen, Mr Ooms,

Met metropolitaanse waardigheid bekleed is uw aanwezigheid als deken van de balie van de moederstad voor ons een blijk van bijzondere sympathie. Wij danken U en de Antwerpse Balie voor de eer en het genoegen U hier te mogen begroeten.

Mijnheer de voorzitter van het Verbond der Belgische Advokaten, Stafhouder Mr Biltris,

Door uw persoon wordt hier als het ware « toute la basoche plaidante » van ons land vertegenwoordigd. Zo komt het wanneer men al haar deugden bezit en geen enkel van haar gebreken en dan ook nog van een syndikale leider niets weg heeft. Uw vriendelijke aanwezigheid op deze plechtige zitting is ons een welkome gelegenheid om U te danken voor de gezaghebbende en minzame leiding die U aan het Verbond geeft. De Conferentie groet U oprecht en genegen.

Heren Voorzitters van de Zusterconferenties, Met ware confraternele vriendschap, wens ik U namens onze conferentie, hartelijk welkom. Uw aanwezigheid geeft aan deze feestzitting zin en draagkracht : de Belgische balie is en blijft een levende gemeenschap die haar geestelijke vitaliteit wil blijven veropenbaren, hoe zwaar de tijd ook op haar moge drukken.

In dit verband, stel ik het op prijs met een bijzonder confraternele groet te bedenken degene die als een lichtbaken, geest en hart ten pande stelt om door het geschreven woord, dit leven te doen gedijen : ik bedoel Stafhouder Mr René Victor, hoofdredacteur van het « Rechtskundig Weekblad ».

Mijnheer de Voorzitter van de « Conférence française du Jeune Barreau »,

Steeds hebben wij met groot genoegen de aanwezigheid van de Voorzitter van de Gentse zusterconferentie begroet als een blijk van loyale confraterniteit.

In een tijd die geen verkwisting van krachten meer dult, is eendracht onontbeerlijk om de weg van de toekomst te verkennen. U kent onze bezorgdheid om deze toekomst. Wij belijden vandaag ons geloof in deze toekomst, zoals wij die verwachten. Maar, wat is het geloof zonder de werken.

Ook in de schoot van deze balie kan, voor de werken, een bezielende daad gesteld worden. Zij zou ons, moest zij gesteld worden, tot vreugde stemmen.

Levende gemeenschap, geestelijke vitaliteit, heb ik zoëven gezegd : het verheugt mij dienaangaande te mogen meedelen dat jonge confraters zich hebben weten te onderscheiden, nl. :

Meester Carl de Cordier die voor het jaar 1958-59, voor de Vlaamse balies, de pleitwedstrijd ingericht door het Verbond der Belgische Advokaten, heeft gewonnen.

Meester Luc Bouciqué, die de prijs voor strafrecht van de Belgisch-Luxemburgse Unie, beter bekend als Prijs Collignon, heeft behaald.

Meester Geert Baert, laureaat van de Inter-universitaire prijskamp.

Wij wensen deze confraters geluk met hun prestaties en verhopende dat zij nog verder de balie eer zullen aandoen.

Geachte vergadering, Waarde Confraters,

In deze tijd van spoetniks, luniks en explorers, met of zonder muizen, katten en honden, viert de technocratie hoogtij. Dat wij met onze eigenaardige levenswijze, die in grote mate met fantasie gepaard gaat, ons moeilijk aan deze tijd kunnen aanpassen, lijdt geen twiifel. Verder vreet deze technocratische religie diep op onze gemeenschap in zodat wij weldra voor totaal verouderd zullen versleten worden.

Maar de natuur blijft levendig en deze natuur doet men niet ongestraft geweld aan. De moderne mens ondervindt het langzaam maar zeker tot zijn grote schande en schade. Natuur en dwang gaan niet goed samen.

Wij blijven door onze neigingen innig aan de natuur gehecht, wij willen van haar levenssappen niet gespeend blijven. Ook de mens zoals hij geschapen werd, behoort tot de natuur. Indien wij ons, wel is waar, aan de noden en eisen van de tijd moeten aanpassen, toch zal onze menselijke mentaliteit (die als de natuur vrij van dwang is) het wel halen op de slavernij van de moderne techniek en van de robotmens. Het kan vermetel lijken. Maar bij ons blijft de zin voor ware vrijheid, de zin voor echte verantwoordelijkheid, zonder dewelke geen leefbare gemeenschap bestaat, en elk vrij en persoonlijk leven uitgesloten is.

De balie biedt dit grote voordeel dat iedereen er vrij en ongedwongen mag leven en zijn natuurlijke drang mag volgen. Iedereen mag er in zijn dromen, op zijn manier, de weg naar de maan zoeken. Indien de technokraten er eens landen, zullen wij daarna het

reglement op het verkeer tussen de aarde en maan wel weten toe te passen.

Geen vrees dus voor de toekomst, en dit zeg ik met vertrouwen tot de jongeren; gaat uw gang, vrij en ongedwongen, laat uw natuurlijke begaafdheid hoogtij viëren. Niemand belet U te dienen, zonder onmiddellijke bekommernis over baat, geld en moderne efficiency. Gij moogt dus, Jonge Confraters, gerust de toekomst inzien want, naarmate U door werkzaamheid en geestelijke volmaking tot zijn intellectuele elite zult blijven behoren, zal ook Uw volk U prijzen en zal het dan ook graag met U zijn dagelijks brood delen. Tegenover dat volk hebt ge er voor te zorgen, dat de woorden van de Franse geleerde en scheikundige Le Chatelier niet zouden bewaarheid worden: «Là ou l'élite intellectuelle — heeft hij geschreven — fait défaut, il ne reste comme force active que la puissance de l'argent syndiquée avec l'ignorance de la multitude».

En in dat opzicht is er voor uw volk nog veel te doen. Het moge U gegund worden het niet te verlaten maar wel hogerop te voeren.

Meester Willy De Smet,

Gij zijt een van de vlijtige jongeren van onze balie vooral door studie en belesenheid. Aan de Universiteit hebt ge verscheidene academische graden behaald. Gij geniet de achting van de magistratuur en de sympathie van al uw confraters.

De openingsrede houden is een vuurproef doorstaan. De Conferentie mag U voor uw offervaardigheid dank weten. Gij hebt deze opdracht aanvaard noch uit eigenwaan noch uit zelfoverschatting want gij zijt met iedereen bescheiden, eenvoudig en oprecht in uw omgang.

Meester De Smet mag ik U vragen het woord te nemen.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 16 april 1959.

Eerste Voorzitter-verslaggever: M. Wouters.
Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.
Advocaat: Mr. De Bruyn.

Burgerlijke rechtsvordering. — Mogelijkheid van oproeping in vrijwaring bij akte van pleitbezorger.

Krachtens het tweede lid van artikel 175 Rv. wordt tussen de partijen, die reeds in de zaak betrokken en door een pleitbezorger vertegenwoordigd zijn, in vrijwaring opgeroepen bij akte van pleitbezorger.

Belgische Staat (Minister van Openbare Werken en van Wederopbouw) t/ Gemeente Saint-Mard.

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 november 1956 in laatste aanleg gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Aarlen;

Overwegende dat uit de aan het Hof voorgelegde stukken blijkt dat een genaamde Hanus, na het slachtoffer geweest te zijn van een ongeval dat te wijten was aan het instorten van een rijbaan onder de wielen van zijn voertuig, de Belgische Staat en de gemeente

Saint-Mard tot vergoeding van zijn schade dagvaardde;

Dat de Belgische Staat bij conclusies en voor het geval hij op de vordering van de genaamde Hanus mocht worden veroordeeld, de gemeente Saint-Mard in vrijwaring opriep;

Overwegende dat de rechter over de grond de eis van de genaamde Hanus tegen de Belgische Staat inwilligde, de vordering van Hanus tegen de gemeente Saint-Mard ten dele verwierp en, vooraleer over het overige dezer vordering uitspraak te doen, een onderzoeksmaatregel gelastte;

Dat hij de oproeping in vrijwaring van de Belgische Staat tegen de gemeente Saint-Mard van ambtswege niet ontvankelijk verklaarde;

Overwegende dat het vonnis enkel aangevallen is in zover het deze oproeping in vrijwaring niet ontvankelijk verklaart;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 81 bis en 175, inzonderheid 175, lid 2, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering (artikelen 6 en 10 van het Koninklijke Besluit nr. 300 van 30 maart 1936), 1107, 1134 en 1135 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis van ambtswege verklaard heeft dat de eis tot vrijwaring niet geldig bij de rechtbank aanhangig was gemaakt die door aan-

legger bij conclusies ingesteld werd tegen verweerster, allebei partijen in de zaak en vertegenwoordigd door een pleitbezorger, en dienvolgens de doeleinden van die conclusies jegens verweerster niet ontvankelijk verklaard heeft, om de redenen dat aanlegger geen dagvaarding gedaan heeft om de oproeping in vrijwaring bij de rechtbank aanhangig te maken en dat, aangezien vrijwillige verschijning vóór de Rechtbank van Eerste Aanleg niet mogelijk is, de Rechtbank van ambtswege behoort vast te stellen dat dit geschil niet geldig bij haar aanhangig is,

dan wanneer, anderzijds, tussen partijen die reeds in een zaak staan en door een pleitbezorger vertegenwoordigd zijn, de oproeping in vrijwaring geschiedt bij akte van pleitbezorger, anderzijds, de vóór de Rechtbank van eerste aanleg verschijnende partijen de zaken mogen instrueren door mededeling in der minne van verweren en antwoorden en dienvolgens de rechtbank de oproeping in vrijwaring, die bij regelmatige conclusies voorgesteld werd en waarvan bovendien de ontvankelijkheid niet betwist werd door de partij tegen wie dat verhaal ingesteld werd, niet van ambtswege niet ontvankelijk mocht verklaren:

Overwegende dat de rechter over de grond, tot verantwoording van zijn weigering de oproeping in vrijwaring van de Belgische Staat tegen de gemeente Saint-Mard in te willigen, zich erbij bepaalt te verklaren dat voormelde oproeping, om ontvankelijk te zijn, bij wege van dagvaarding had moeten worden ingesteld en dat de vrijwillige verschijning niet mogelijk is vóór de rechtbank van eerste aanleg;

Overwegende dat, naar luid van artikel 175, lid 2, van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, ingevoerd door artikel 10 van het Koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936, « tussen de partijen die reeds in de zaak betrokken en door een pleitbezorger vertegenwoordigd zijn, in vrijwaring opgeroepen wordt bij akte van pleitbezorger »;

Overwegende dat uit de overgelegde stukken blijkt dat de Belgische Staat en de gemeente Saint-Mard als medeverweerders in de zaak betrokken en door een pleitbezorger vertegenwoordigd waren;

Overwegende dat het vonnis, door zijn beslissing te steunen op de reden dat een oproeping in vrijwaring in de bovenvermelde omstandigheden enkel bij wege van dagvaarding kon worden gedaan, evenaangehaald artikel 175, lid 2, geschonden heeft;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis, in zover het beslist over de ontvankelijkheid van de oproeping in vrijwaring die door de Belgische Staat tegen de gemeente Saint-Mard gericht is;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijke vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerster tot de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de rechtbank van eerste aanleg te Neufchâteau.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 10 februari 1958.

Voorzitter : M. Vandermersch.

Raadsheer-Verslaggever : M. Gilmet.

Eerste Advocaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Onrechtmatige daad. — Verantwoordelijkheid van de meesters voor hun ondergeschikten. — Vereisten daartoe.

Voor het ontstaan van de verantwoordelijkheid van de meester krachtens artikel 1384, lid 3, B.W., is vereist, doch ook voldoende, dat de schadeveroorzakende daad van de ondergeschikte begaan is gedurende en in verband met de werkzaamheden, waartoe de meester hem gebruikt heeft.

De verantwoordelijkheid van de meester is bovendien niet afhankelijk van de voorwaarde, dat de schadeveroorzakende daad gepleegd is op de plaats, waar de ondergeschikte zijn werkzaamheden uitoefent.

Peeters t/ N.V. Caltex Petroleum Company b.p.

Gelet op het bestreden arrest op 3 april 1957 door het Hof van beroep te Gent gewezen ;

Over het middel : schending van de artikelen 1384 van het Burgerlijk Wetboek, 97 van de Grondwet, 191 van het Wetboek van Strafvordering, doordat het bestreden arrest,

na beslist te hebben dat betichte Ballion, aangestelde van eiser, geen bedrieglijke ontvreemding van het autovoertuig van tweede verweerster gepleegd had en na hem op strafgebied enkel veroordeeld te hebben om de weggenomen auto op gevaarlijke wijze en met een ongepaste snelheid bestuurd te hebben, in dier voege dat hij, te Middelkerke, niet tijdig voor een onvoorzienbare hindernis had kunnen stoppen.

beslist heeft dat deze foutieve gedragingen van betichte Ballion de oorzaak waren van de door verweerster geleden schade, zijnde de vernieling van haar auto, ten gevolge van het kwetsieve auto-ongeval,

en eiser burgerlijk verantwoordelijk verklaard heeft « voor de schadelijke daden van betichte Ballion » en hem veroordeeld heeft om aan verweerster een schadevergoeding van 205.487 frank te betalen, met intresten en kosten,

om reden dat « toen Ballion met de wagen wegreed, hij als nachtwaker ten dienste van het Hôtel des Thermes werkzaam was, dat hij in deze hoedanigheid vaststelde dat er middel was om de wagen open te maken en in gang te brengen, en dat hieruit volgt dat hij tijdens de uitoefening zijner functies en ter gelegenheid daarvan erin gelukte de auto te bemachtigen, zodat het ongeval waardoor deze beschadigd werd, nooit had kunnen geschieden, was hij niet als nachtwaker voor rekening van het Hôtel des Thermes opgetreden en dat mitsdien het ongeval — en de daaruit gesproten schade met de hem toevertrouwde opdracht wel degelijk verband hield » — zonder echter te ontkennen dat, zoals eiser in zijn conclusies staande hield, betichte Ballion « vrijwillig een einde had gesteld aan zijn beroepsbedrijvigheid met gedurende meer dan twee uren met een makker zich te gaan vermaken en zich over te leveren aan een activiteit die absoluut vreemd was en niet het minste verband had met de functie welke hij uitoefende in het Hôtel des Thermes » — of minstens zonder deze passus van de conclusies te beantwoorden, —

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

wanneer de burgerlijke verantwoordelijkheid van de aansteller vereist dat de schadelijke daad van de aangestelde zou gepleegd worden tijdens de duur van zijn dienst, en op de plaats waar hij zijn dienst uitoefent,

wanneer in casu uit de feitelijke vaststellingen van het bestreden arrest blijkt dat de enige schadelijke daad waarvoor de aangestelde van eiser veroordeeld werd, namelijk de overtreding van artikel 26-2 van de Wegcode, plaats greep een lange tijd nadat hij de auto weggenomen had,

wanneer het bijgevolg ook vaststaat dat deze schadelijke daad gepleegd werd na het einde van de uitoefening van zijn dienst en buiten de duur van deze dienst.

wanneer bovendien uit de bewoordingen van het arrest blijkt dat Ballion zijn dienst uitoefende in het Hôtel des Thermes te Oostende en dat het ongeval zich te Middelkerke voordeed,

wanneer het feit dat het ongeval zich niet zou voorgedaan hebben indien de aangestelde niet ter gelegenheid van de uitoefening van zijn dienst de auto had kunnen bemachtigen niet van aard is om te bewijzen dat er tussen het ongeval en de dienst een verband van tijd en van plaats bestond, met het gevolg dat de aangestelde nog onder het toezicht en de leiding van de aansteller kon en moest beschouwd worden,

wanneer het bestreden arrest aldus geenszins vastgesteld heeft of alleszins niet wettelijk heeft kunnen beslissen dat de schadelijke daad van de aangestelde gepleegd werd tijdens de duur en op de plaats van zijn dienst,

wanneer bijgevolg eiser niet burgerlijk aansprakelijk kon worden verklaard voor de schadelijke daad van zijn aangestelde,

wanneer minstens de motivering van het arrest onvolledig of onduidelijk is, en aan het Hof van Verbreking niet toelaat zijn controlerecht uit te oefenen over de vraag of, volgens de rechters over de grond, de schadelijke daad die de oorzaak was van de door tweede verweerder geleden schade, zijnde de vernieling van de auto, zich al dan niet voorgedaan heeft twee uur nadat de aangestelde een einde aan zijn dienst gesteld had, en op een plaats die niet deze is waar hij onder de leiding en het gezag van zijn aansteller was,

wanneer deze onduidelijkheid in de motivering met het gebrek aan de door artikel 97 der Grondwet vereiste motivering gelijk staat :

Over de verschillende onderdelen samen :

Overwegende dat, opdat er aanleiding zou bestaan tot verantwoordelijkheid van de aansteller krachtens artikel 1384, alinea 3 van het burgerlijk wetboek, vereist wordt doch volstaat dat de schadelijke daad van de aangestelde begaan werd tijdens de duur van de bediening waarvoor de aansteller hem gebruikt heeft en in verband weze met deze bediening ;

Overwegende dat, zover het voorhoudt dat de verantwoordelijkheid van de aansteller bovendien onderworpen is aan de voorwaarde dat de schadelijke daad gepleegd werd op de plaats waar de aangestelde zijn bediening uitoefent, het middel naar recht faalt ;

Overwegende dat het bestreden arrest er op wijst dat « ... toen hij met de wagen van de burgerlijke partij wegreed, Ballion, als nachtwaker ten dienste van het Hôtel des Thermes werkzaam was ; dat hij onder meer speciaal ermede gelast was toezicht te houden over de auto's van de cliënten, welke aldaar geparkeerd stonden ; dat hij in die hoedanigheid vaststelde dat er middel was om de kwetsieueze wagen open te maken en in gang te brengen, namelijk met behulp van een yale-sleutel, waarover hij, steeds als bediende van het hotel, de beschikking had verkregen ;... dat hieruit

volgt dat Ballion tijdens de uitoefening zijner functies en ter gelegenheid daarvan erin gelukte de auto van de burgerlijke partij te bemachtigen, zodat het ongeval, waardoor deze beschadigd werd, nooit had kunnen geschieden, was hij niet als nachtwaker voor rekening van het Hôtel des Thermes opgetreden ; dat mitsdien het ongeval en de daaruit gesproten schade met de hem toevertrouwde opdracht wel degelijk verband houdt » ;

Overwegende dat door het middel niet ontkend wordt dat aanlegger vergunninghouder was van het Hôtel des Thermes ;

Overwegende dat alzo het bestreden arrest soeverein vaststelt dat het ongeval plaats greep tijdens de duur van de bediening waartoe Ballion was aangewezen en dat bewust ongeval in verband is met zijn bediening ;

Dat zodoende, het arrest de conclusies van aanlegger zonder dubbelzinnigheid en op passende wijze beantwoordt en de toepassing, in onderhavig geval, van artikel 1384, alinea 3, van het burgerlijk wetboek wettelijk rechtvaardigt ;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening ;
Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 5 juni 1959.

Voorzitter : M. Bossaert.

Raadsheren : M.M. De Vreese en Beekman.

Eerste Advocaat-generaal : M. Vanhoudt.

Advocaten : Mrs Cortvriendt en Vertriest.

Echtscheiding. — Niet-ontvankelijkheid van het hoger beroep tegen een bevelschrift in kortgeding terzake van voorlopige maatregelen, waarvan de herziening is gevorderd. — Ontvankelijkheid van elke vordering tot herziening van voorlopige maatregelen op grond van beweerde nieuwe toestanden. — Rechtvaardiging van de sanctie van art. 269 B.W.

Een vordering tot herziening van in kortgeding bevestigde voorlopige maatregelen impliceert de instemming van de eiser met de beschikking van het bevelschrift tot op de dag, waarop de herziening gevorderd wordt. Een na deze vordering tegen het eerste bevelschrift ingesteld hoger beroep behoort op die grond niet ontvankelijk verklaard te worden.

Gedurende een procedure van echtscheiding is elke partij steeds ontvankelijk om in kortgeding de wijziging of de herziening van bevolen voorlopige maatregelen op grond van beweerde nieuwe toestanden aan te vragen.

De rechtvaardiging van de bij artikel 269 B.W. gestelde sanctie bestaat in hoofdzak uit de bedoeling van de vrouw om zich door een verandering van verblijfplaats aan het toezicht van de man te onttrekken.

Marischal t/ Kiladitis.

Gezien de stukken, o.m. het bevelschrift tussen partijen op tegenspraak verleend door de heer voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg te Brugge, zetelend in kortgeding, op 19 juli 1958, en het bevelschrift tussen zelfde partijen insgelijks op tegenspraak verleend door dezelfde magistraat, zetelend ook in kortgeding, op 3 december 1958;

Overwegende dat appellant, bij afzonderlijke akten, tijdig en regelmatig beroep heeft ingesteld tegen de bevelschrift in kort geding respectievelijk verleend op 19 juli 1958 en 3 december 1958, op grond van artikel 268 B.W.; dat beide zaken ingeschreven op de algemene rol onder de nummers 9288 en 9289 verknocht zijn en dienen samengevoegd;

I. Wat betreft de ontvankelijkheid van het beroep tegen het eerste bevelschrift :

Overwegende dat bij dit bevelschrift geïntimeerde gemachtigd werd afzonderlijk te verblijven te Knokke, aan de Leopoldlaan nr 115, het uit het huwelijk der partijen geboren kind Yolande aan Kiladitis Hélène werd toevertrouwd, appellant veroordeeld werd tot afgifte aan geïntimeerde van zekere mobiele voorwerpen en tot betaling van een provisioneel onderhoudsgeld voor de echtgenote en het kind, van achttien duizend frank, met verzending van de zaak in voortzetting « voor meerdere besluiten en inlichtingen betreffende het gevorderd onderhoudsgeld en de provisio ad litem »;

Overwegende dat dit bevelschrift aan appellant betekend werd op 18 augustus 1958; dat Marschal echter op 29 augustus 1958 een nieuwe vordering in kortgeding instelde waarbij hij niet enkel nieuwe eisen stelde maar tevens de herziening vervolgde van maatregelen waarover de rechter in kortgeding bij het bevelschrift van 19 juli 1958 einduitspraak had verleend, te weten het bewakingsrecht over het kind en de toedeling van meubelen;

Overwegende dat de vordering tot wijziging en herziening van bevolen maatregelen noodzakelijk impliceert dat appellant ingestemd heeft met de besikking van het bevelschrift tot op de dag waarop hij de herziening vorderde (arrest Gent 22-6-57, R.W. 58-59 bl. 102 tot 104), daar zo niet, hij beroep zou hebben ingesteld tegen de beslissing;

dat appellant weliswaar ook dit rechtsmiddel heeft aangewend, doch eerst op 2 september 1958, toen de rechter in kortgeding reeds gevat was door de vordering tot herziening;

dat appellant niet vermocht tegelijkertijd twee verschillende rechtsmiddeelen aan te wenden om zijn eisen te zien toewijzen, zelfs niet indien hij meende nieuwe middelen te kunnen doen gelden waarover hij niet beschikte tijdens het kortgeding; dat appellant zich slechts kon houden aan het rechtsmiddel dat hij eerst had verkozen;

Overwegende dienvolgens dat het beroep tegen het bevelschrift dd. 19 juli 1958 niet ontvankelijk is;

II. Wat betreft het beroep tegen het bevelschrift dd. 3 december 1958 :

Overwegende dat de eerste rechter ten onrechte de vordering van appellant niet ontvankelijk verklaarde bij gebrek aan nieuwe elementen in zover zij ertoe strekte het voorlopige bewind over het kind aan de vader toe te vertrouwen en te doen beslissen dat elk der partijen de meubelen zal behouden die zij op 8 juli 1958 bezat;

dat in zake voorlopige maatregelen gedurende de procedure tot echtscheiding elke partij steeds ontvankelijk is om in kortgeding de wijziging of herziening te vervolgen van bevolen maatregelen wanneer, zoals in onderhavig geval, de vordering gesteund was op zo beweerde nieuwe toestanden;

dat derhalve dient te worden onderzocht indien de

vordering betreffende de twee voornoemde punten al dan niet gegrond is;

1) Bewakingsrecht over het kind :

Overwegende dat appellant, aan de hand van gegevens geput uit de verschillende strafrechtelijke opsporingsonderzoeken, waarvan hij slechts kennis heeft gekregen na het eerste bevelschrift, voor de eerste rechter liet gelden dat geïntimeerde niet alleen een liederlijk leven leidt dat geenszins tot voorbeeld strekt voor het kind, doch dat zij bovendien het kind dusdanig verwaarloost dat de geburen ervan aangifte deden aan de plaatselijke politie.

Overwegende dat de nauwkeurige en objectieve maatschappelijke enquête die op last van het parket-generaal, door bemiddeling van de Procureur des Konings te Brugge werd ingesteld en waarvan het verslag, gedagtekend van 29 april 1959, ter griffie van het Hof, ter inzage van de partijen en hun raadslieden werd neergelegd, geenszins tot het besluit leidt dat geïntimeerde door haar levensgedragingen de belangen of de zedelijkheid van het zesjarig meisje in gevaar brengt;

dat, volgens gemeld verslag, het kind door zijn moeder goed behandeld, verzorgd en onderhouden wordt; dat geïntimeerde blijk geeft van bekwaamheid voor deze taken;

dat, gelet op de jeugdige ouderdom van het meisje en op de huidige levenswijze van appellant die steeds in boelschap leeft, het aangewezen is het kind bij de moeder te laten, mits regeling van het bezoeksrecht;

dat het ook strijdig zou zijn met de belangen van het kind, hetzelfde aan de vaderlijke grootmoeder, te Antwerpen, toe te vertrouwen, wijl het ook op zijn jeugdige ouderdom de moederlijke genegenheid zou ontberen;

2) Verblijfplaats van geïntimeerde :

Overwegende dat appellant de toepassing vordert van de sanktie voorzien bij artikel 269 B.W. omdat geïntimeerde, zonder rechterlijke machtiging, de aangewezen verblijfplaats heeft verlaten en haar huidige verblijfplaats niet passend voorkomt;

Overwegende dat, zoals de eerste rechter aanstipte, de raadsman van Kiladitis, bij niet vertrouwelijk schrijven van 14 augustus 1958 aan de raadsman van appellant mededeelde dat zijn cliënte, tengevolge van bepaalde omstandigheden, verplicht werd in een andere plaats te Knokke, nl. aan de Leopoldslaan nr 59, te gaan verblijven;

dat zij in feite uit haar verblijfplaats uitgedreven werd om redenen die hier niet dienen onderzocht te worden;

dat het dienvolgens niet bewezen is dat geïntimeerde door middel van een verandering van verblijfplaats zich wettelijk aan het toezicht van haar echtgenoot heeft willen onttrekken, wat eigenlijk de hoofdzakelijke rechtvaardiging is van de sanktie voorzien bij artikel 269 B.W.;

3) Voorschot « ad litem » :

Overwegende dat het bevelschrift dd. 3 december 1958 aan geïntimeerde een provisio « ad litem » van vijf duizend frank toekende;

dat ten aanzien van het feit dat geïntimeerde in eerste aanleg het voordeel der kosteloze rechtspleging heeft genoten maar dat zij niettemin tot rechtmatige verdediging van haar belangen allerhande kosten dient te dragen en in beroep het voordeel van de gerechtelijke bijstand niet geniet, het billijk blijkt het bedrag van de provisio ad litem op vier duizend frank vast te stellen;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,
Alle andere en meeromvattende besluiten als ongegrond verwerpend,

Gehoord de heer Matthijs, advocaat-generaal, in zijn grotendeels eensluidend advies,

Voegt samen de zaken ingeschreven onder nummers 9288 en 9289 der algemene rol,

Verklaart het beroep ingesteld tegen het bevelschrift dd. 19 juli 1958 niet ontvankelijk, en het beroep ingesteld tegen het bevelschrift van 3 december 1958 ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond; doet dienvolgens dit bevelschrift te niet waar het de eisen aangaande de bewaking van het kind en de meubelen niet ontvankelijk verklaart, waar het de provisio ad litem op 5.000 fr. vaststelt en de kosten voorbehoudt; dienaangaande wijzigend, verklaart de eis omtrent de bewaking van het kind ongegrond en deze betreffende de toebediening van meubelen gegrond, behalve wat de wasmachine « Campion » betreft; veroordeelt dienvolgens appellant tot afgifte van geïntimeerde van de gemelde wasmachine;

herleidt de provisio ad litem tot vier duizend frank; bevestigt voor het overige het bevelschrift van 3 december 1958;

en, gelet op de hoedanigheid der partijen, compenseert de kosten van beide aanleggen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

5e Kamer. — 31 mei 1957.

Voorzitter : M. Huyghebaert.

O.M. : M. Wille.

Advokaten : Mrs K. Verbaet, H. Dusoso en A. Fimmers.

Onroerend beslag. — Vordering in onttrekking van een goed aan het beslag, door echtgenote tegen de schuldeisers van haar man. Exceptie van het gewijsde. — Verval van recht na de geldigverklaring van het beslag. — Misbruik van de kosteloze rechtspleging.

Een vordering van een echtgenote om een onroerend goed, beslagen wegens schulden van de man, aan het beslag te onttrekken is niet meer ontvankelijk na tussenkomst van dezelfde echtgenote in een vorige instantie waarin haar eis afgewezen werd. In dit geval bestaat er gezag van gewijsde.

Een vordering tot onttrekking van een onroerend goed aan een beslag komt niet toe aan personen die partij zijn in de procedure van onroerend beslag. Deze personen mogen slechts gedurende het geding in geldigverklaring besluiten tot de nietigheid van het beslag, op straf van verval. Ze mogen geen geding in onttrekking instellen na het vonnis van geldigverklaring.

Misbruik van de kosteloze rechtspleging om een tergend en roekeloos geding in te leiden geeft aanleiding tot schadevergoeding.

Lesaunier t/ Robbens e.a.

Hoofdeis :

Overwegende dat aanlegster de rechtspleging ingeleid heeft die geregeld is door artikels 62, 63, 64 en 65

der wet van 15 oogst 1854 op het onroerend beslag ten einde te horen zeggen dat het onroerend goed dat in beslag genomen werd aan het beslag zal onttrokken zijn en niet toegewezen zal worden;

Overwegende dat verweerder Robbens en verweerder Cock besluiten tot de onontvankelijkheid, minstens tot de ongegrondheid van de eis; Dat verweerder Hofman zich naar de wijsheid van de rechtbank gedraagt;

Overwegende dat eerst en derde verweerder, onder andere middelen van onontvankelijkheid opwerpen dat er gezag van gewijsde bestaat doordat aanlegster partij geweest is in vroegere gedingen met verweerder Robbens alwaar zij de zelfde middelen aangevoerd heeft die zij nu opnieuw aanwendt; dat zij alsdan afgewezen werd; dat zij dezelfde processen niet mag herbeginnen tegen dezelfde partij; dat verweerders nog aanvoeren dat aanlegster berust heeft in de procedure van gedwongen verkoop doordat zij in de procedure tussengekomen is om van de vrederechter de vaststelling te bekomen van een tweede verkoopdag en zij niet tegelijk een tweede verkoopdag mag vragen en vragen dat het goed niet zal toegewezen worden;

Overwegende dat het middel berustend op het gezag van gewijsde gegrond is; dat aanlegster immers eerstens tussengekomen is, door derden-verzet, in het geding voor de Handelsrechtbank van Antwerpen waar de beslagleggende schuldeiser Robbens een uitvoerbare titel vroeg en waar aanlegster zich hiertegen verzet heeft beweerend dat de schuldvordering van Robbens tegen Hofman fictief zou geweest zijn en strijdig met de goede zeden en slechts een middel zou geweest zijn om tot de gedwongen verkoop te kunnen overgaan van het gemeenschappelijk eigendom waarover haar man niet mag beschikken ingevolge bevel van de heer Voorzitter (artikel 214 j);

Dat aanlegster afgewezen werd door vonnis van 21 oktober 1955 daar het niet bewezen was dat de schuldvordering van Robbens fictief was en ook niet dat Robbens de ongeoorloofde betrekking tussen Hofman en Lea Lens had willen bevorderen; dat dit vonnis gezag van gewijsde bekomen heeft tegen aanlegster en dat de titel van de beslagleggende schuldeiser Robbens onaanvechtbaar is door aanlegster;

Overwegende dat aanlegster ten tweede tussengekomen is, bij wijze van vrijwillige tussenkomst, in het geding doorgedreven ten verzoeken van Robbens lastens verweerder Hofman in geldigverklaring van het onroerend beslag gelegd op 30 april 1954 op het huis Verbovenlei te Deurne; dat aanlegster tussenkwam ten einde het onroerend beslag nietig te doen verklaren bij gebrek aan betekening van het beslag aan haar, in hare beweerde hoedanigheid van mede-eigenares van het onroerend goed;

dat zij ook beweerde dat de verkoop niet mocht doorgedreven worden bij gebrek aan belang en dat een chirographaire schuldeiser, zoals Robbens, het recht niet had een gehypothekeerd onroerend goed te doen verkopen;

Dat aanlegster door vonnis van 9 maart 1956 en door arrest van 5 december 1956, behoorlijk betekend en kracht van gewijsde bekomen hebbend, afgewezen werd; dat hierdoor tegen aanlegster definitief beslist is dat de procedure van onroerend beslag geldig is en dat de verkoop bij inbeslagneming zal gedaan worden door notaris Istas met inachtneming der voorwaarden van het kohier van lasten neergelegd ter Griffie;

Overwegende dat aanlegster niet ontvankelijk is om nu nog, tegen het gezag van gewijsde van voormeld vonnis en arrest ingaand, te doen beslissen dat het onroerend goed niet zal verkocht worden en dit op

grond van feiten, omstandigheden en argumenten die reeds bestonden op het ogenblik waar voormeld arrest en vonnis geveld werden, argumenten die reeds uitdrukkelijk of impliciet verworpen werden;

Dat de rechtsleer terecht zegt dat de vordering tot onttrekking van een onroerend goed niet toekomt aan personen die partij zijn in de procedure van onroerend beslag; dat zij die, zoals aanlegster, partij zijn in de procedure van onroerend beslag slechts gedurende het geding in geldigverklaring mogen besluiten tot de nietigheid van het beslag en dit, luidens artikel 66 der wet, op straf van verval; dat zij geen geding in onttrekking mogen inspannen na het vonnis van geldigverklaring; (Rép. Prat. Drt. Belge V° Saisie Immobilière nr 775 en 776);

Overwegende dat de door aanlegster aangehaalde argumenten, feiten en omstandigheden, zoals de ongeoorloofde verhouding, die bestaan heeft tussen haar man en Lea Lens, de bewering dat haar man, door het bevel van de heer Voorzitter, gegeven in 1940, een onbekwame zou geworden zijn en dat de procedure nietig zou zijn omdat zij niet gevoerd werd volgens de wet van 1816, de bewering dat het beslag nietig zou zijn omdat er een onverdeeldheid zou bestaan tussen Hofman en haar op het onroerend goed, elementen zijn die reeds bestonden, die reeds gekend waren door aanlegster en door haar ingeroepen werden tijdens het geding in validatie van het onroerend beslag;

Overwegende dat aanlegster niets inroept tegen de procedure die gedaan werd ten verzoeken van eerste verweerder na het arrest van 5 december 1956 en geen enkel element aanhaalt welk aanleiding zou geven tot toepassing van artikel 67 der wet van 15-8-1854;

Overwegende dat uit voorgaande overweging blijkt dat de hoofdeis niet ontvankelijk is;

Tegeneis :

Overwegende dat aanlegster werkelijk misbruik maakt van de kosteloze rechtspleging en in huidige zaak op een roekeloze en schadelijke wijze opgetreden is; dat door haar schuld hoge uitgaven ingevolge publicatie en erelonen nutteloos zullen gedaan geweest zijn; dat deze kosten gematigd op 23.000 frank mogen geraamd worden; dat zelfs moesten ze uiteindelijk ten laste van de koper gelegd worden, dan nog is het te voorzien dat de verkoopprijs door deze verhoging van kosten verminderd zal zijn en ook het aandeel van de schuldvordering van aanlegger op tegeneis dat zal betaald worden;

Dat de schadevergoeding van aanlegger op tegeneis toekomend hoofdens stoornis en kosten van verdediging veroorzaakt door roekeloos geding lastens verweester op tegeneis mag begroot worden op 3.000 fr. Dat voor de schade hoofdens mogelijke latere vermindering van te bekomen prijs voorbehoud gemaakt wordt door eerste en derde verweerders op hoofdeis;

Overwegende dat aanlegster in haar laatste besluiten akte vraagt van een aanbod; dat zij hieruit echter geen gevolgen afleidt en niet vraagt dat er door de rechtbank zou verklaard worden dat dit aanbod bevrijdend is; dat dit aanbod trouwens niet zuiver en eenvoudig is, noch gedaan met gerede gelden, noch geheel de opeisbare som met intresten en kosten omvat;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Gehoord de heer Wille, Substituut Prokureur des Konings in zijn eensluidend advies, gegeven in de Nederlandse taal, ter zitting van 11 april 1957;

Rechtdoende op tegenspraak :

Alle andere besluiten afwijzend;

Verklaart de eis van aanlegster niet ontvankelijk op grond van de exceptie van gewijsde zaak;

Verleent akte aan de tegenpartij Robbens van de ingestelde tegeneis en er op rechtdoende veroordeelt Lesaunier Virginie om aan Robbens te betalen hoofdens verdediging op roekeloos geding de som van drie duizend frank met de gerechtelijke intresten;

Veroordeelt Lesaunier Virginie tot al de kosten van het geding;

Beveelt de afscheiding der kosten in voordeel van Mtr Veyssiére, avoué, die verklaart er het voorschot van gedaan te hebben;

Verleent akte aan de partij Robbens en aan de partij Cock van hun voorbehoud tot verhaal van eventuele latere schade in geval door huidige rechtspleging de reeds bekomen veilingsvoorwaarden, zijnde 725.000 fr. zich in nadelige zin moesten wijzigen;

Verleent akte aan deze partijen van hun schatting van het geding op meer dan 50.000 fr. dit enkel en alleen om te voldoen aan de wetten op de bevoegdheid en de aanleg;

Verleent akte aan aanlegster van het voorwaarde-lijk aanbod gedaan in haar zittingsbesluiten van 4 april 1957.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

1e Kamer. — 8 juli 1958.

Voorzitter : M. Dirix.

Rechters : M.M. Blauwaert en Maes.

Referendaris : M. Cloquet.

Advocaten : Mrs. Dieryck en Bove.

Aanneming van werk. — Herstellingen aan auto. — Aanvaarding dekt niet de verborgen gebreken.

Wanneer de aannemer niet alleen arbeid verricht, doch ook de stof levert, zijn de regelen van de koop en verkoop toepasselijk, zodat de aanvaarding de gebreken niet dekt, die toen nog verborgen waren.

Van Hee t/ De Ridder.

Herzien het bevelschrift van 2 maart 1953 waarbij de heer Van Dommelen als deskundige werd aangesteld, en het bevestigend arrest van het Hof van Beroep te Gent dd. 20 april 1955;

Herzien de verschillende tussenvonnissen ter zake geveld :

1) dat van 10 augustus 1954, waarbij werd beslist de beslechting van onderhavige zaak uit te stellen tot wanneer het Hof uitspraak zou hebben gedaan op het bevelschrift van 2 maart 1953;

2) dat van 2 oktober 1956, waarbij aan de heer Van Dommelen bevel werd gegeven de kritieken door Ir Lammens tegen zijn verslag uitgeoefend, te beantwoorden;

3) dat van 12 februari 1957, waarbij Professor Malschaert aangesteld werd om te zeggen of de opwerpingen van Ir Lammens van aard zijn om, van technisch standpunt uit, de besluiten van de heer Van Dommelen te weerleggen;

4) dat van 25 februari 1958, waarbij Professor Malschaert door Professor Coppens werd vervangen;

Gezien de verslagen van de deskundigen;

Overwegende dat de heer Van Dommelen de oorzaak van het litigieuze ongeval toegeschreven heeft aan de afwezigheid van een splitpin, welke verweerder had dienen te plaatsen bij de laatste door hem uitgevoerde herstellingen, ten einde het loskomen van een bepaalde moer te beletten;

Overwegende dat Professor Coppens tot het besluit is gekomen dat « op het technisch oogpunt, de gemaakte opwerpingen niet van natuur zijn het verslag Van Dommelen te weerleggen: dit verslag kan aangenomen worden. Het is toch mogelijk dat de splitpin aanwezig was, maar dat zij geplaatst was zodat zij in haar gat balloteerde en uitgeworpen werd.»

Overwegende dat dit gemotiveerd besluit aldus het besluit van de deskundige Van Dommelen beaamt, wanneer laatstgenoemde expert het ongeval wijt aan een fout van verweerder;

Dat het thans als vaststaande dient beschouwd te worden dat die oorzaak hetzij aan de afwezigheid, hetzij aan het defecte vasthechten van de litigieuze splitpin, toe te schrijven is;

Overwegende dat verweerder trouwens geen kritieken uitbrengt tegen het verslag van Professor Coppens;

Overwegende dat de afwezigheid of het ondegelijk vastmaken van de splitpin waarvan kwestie, voor eiser een verborgen gebrek uitmaakte;

Overwegende dat verweerder ten onrechte beweert dat dit gebrek gedekt was door de aanvaarding van de wagen na zijn herstelling;

Overwegende dat de kwestie te weten of in een aannemingsovereenkomst, de aanvaarding andere gebreken dekt dan de zichtbare, bestreden is;

Overwegende dat het eerst en vooral dient aangehaald te worden dat de aanvaarding, die volgens sommige autoriteiten de dekking teweeg brengt van de gebreken — zowel verborgen als zichtbaar, — de definitieve aanvaarding is (De Page, IV, nr 885);

dat wanneer men de principes voor de aanneming van bouwwerken ook aan elke andere aanneming toepast, dit « mutatis mutandis » dient te geschieden;

Dat waar het niet het gebruik is in zake herstellingen aan auto's, processen-verbaal op te stellen van voorlopige en van definitieve aanvaarding, de vraag zich niettemin stelt of men niet zou moeten beschouwen dat er ook voor die soort aanneming niet een periode van voorlopige aanvaarding bestaat, gelijk met de beschikking van de zaak gedurende de tijd nodig om ze te onderzoeken en ze op proef te stellen;

Dat het gevolg hiervan zou zijn, in onderhavig geval, dat waar het ongeval zich voorgedaan heeft zeer weinige tijd na de afhaling van de wagen door eiser, deze laatste gerechtigd zou zijn te beweren dat er nog geen definitieve aanvaarding voorhanden was;

Overwegende trouwens dat dit onderscheid als nutteloos voorkomt, waar de regelen die gelden in zake bouwondernemingen, op dit punt niet toepasselijk zijn op de andere aannemingen van werk waarin de aannemer ook de stof levert;

Overwegende dat weliswaar een reeks auteurs en beslissingen aannemen dat de aanvaarding van het werk alle defecten dekt, ook de verborgen (Delvaux, *Traité des Bâtitseurs*, 11,619; De Page, IV, 861 en cpl. zelfde nummer; Brussel, 19 januari 1946, J. T. 1946, 71; Hrb. Brussel, 28 maart 1946, J.C.B. 103; Hrb., Brussel, 24 april 1947, J.C.B. 87; Burg. Brussel, 12 december 1949, J. T. 1950, 7; Burg. Verviers, 16 december 1953, J.B. 1953-54, 64; Hrb. Luik, 21 mei 1955, J.Y. 1955, 713; Hrb. Doornik, 19 april 1956, J. T. 1956, 603);

Doch dat andere autoriteiten de tegenovergestelde

mening zijn toegedaan, en aannemen, dat wanneer de aannemer niet alleen arbeid doch eveneens stof levert, de regelen van de « verkoop » toepasselijk zijn, zodat de aanvaarding de gebreken niet zou dekken die toen nog verborgen waren (Brussel, 13 maart 1929, J.C.B. 1950, 347; Van Hecke, « De la nature du contrat d'entreprise dans lequel l'entrepreneur fournit la matière », R.C.J.B. 1951, blz. 100 en volg., vooral blz. 108 nr 11);

Overwegende dat het standpunt van laatstvermelde auteurs en beslissingen dient beaamd te worden, om de redenen waarop zij steunen:

1/ Overwegende dat eiser beweert o.a. de volgende schadeposten te hebben geleden:

Franse Frank

1) vervoer van de wagen van Rijsel naar Parijs	Fr. Fr. 17.606,—
2) herstellingen tijdens de eerste reis	Fr. Fr. 19.040,—
3) demontage v. deskundig onderzoek	Fr. Fr. 22.907,—
4) deurwaarders proces-verbaal van vaststelling	Fr. Fr. 575,—

Fr. Fr. 60.128,—

Overwegende dat voormelde onkosten het rechtstreeks gevolg zijn van het ongeval;

Dat zij als schadeposten door verweerder konden voorzien worden;

Overwegende dat verweerder de werkelijkheid van de uitgaven en de juistheid van de bedragen niet betwist;

Dat hij niet beweert dat de prijzen opgeschroefd zijn;

Overwegende dat voormelde kosten niet konden vermeden worden, gezien zij noodzakelijk waren om te kunnen overgaan tot het deskundig onderzoek en gezien dit onderzoek noodzakelijk geworden was door de weigering van verweerder om zijn aansprakelijkheid te erkennen;

Overwegende dat dit noodzakelijk deskundig onderzoek werd vertrapd door het feit dat verweerder zich oorspronkelijk tegen de expertise heeft verzet;

Overwegende dat eiser ten onrechte in rekening brengt, een som van 37.620 Fr. Fr. voor de:

- 5) Bewaring van de wagen te Parijs à 3.054 Fr. fr. per maand vanaf 1 april 1953 tot maart 1954;

Dat de deskundige inderdaad reeds op 22 juli 1953 aan eiser liet weten dat, ten overstaan van het deskundig onderzoek, niets belette dat eiser over de wagen zou beschikken en hem zou verplaatsen of doen herstellen;

Overwegende dat de auto in de Fabrieken Talbot toegekomen is einde december 1952;

Dat voornoemd etablissement aan eiser slechts vanaf 1 april 1953 een bewaringsrecht heeft aangerekend;

Dat derhalve de bewaringskosten alleen verschuldigd zijn vanaf 1 april tot einde juli, hetzij 4 maand à 3.054 Fr. Fr. of Fr. Fr. 12.216,—;

Overwegende dat de vergoeding door verweerder te betalen aldus alleszins bedraagt: 60.128 Fr. Fr. plus 12.216 Fr. Fr. of 72.344,— Fr. Fr.;

2/ Overwegende dat verweerder beweert dat hij, boven voormelde schade, geen andere vergoeding moet betalen dan de waarde welke de auto nog kon hebben juist vóór het ongeval;

dat hij beweert dat die waarde ver staat beneden het bedrag van de schatting van haar herstelling te Parijs (350.000 Fr. fr.) en van haar verzending naar België (5.585 B. fr. + 18.080 Fr. fr.), waarbij eiser nog voegt 60.000 Fr. fr. voor derving van de wagen

gedurende 10 maanden en 20.000 Fr. fr. voor de minderwaarde van de wagen;

Overwegende dat de litigieuze wagen, constructiejaar 1947, door eiser werd gekocht op 30 juli 1951 tegen de som van 58.280 B. fr., na 31.000 km. te hebben gereden, volgens de kilometerstand;

dat gezegde wagen aan eiser werd verkocht als tweedehandswagen «in de staat waarin hij zich bevindt» en zonder waarborg; dat de wagen, vanaf zijn aankoop op 30 juli 1951 tot de dag van het ongeval (december 1952), een aanzienlijk aantal kilometers moet afgelegd hebben;

doch overwegende, van de andere kant, dat eiser aan zijn wagen gedurende ditzelfde jaar revisies en verbeteringswerken heeft laten uitvoeren voor meer dan 78.000 B. fr. (verslag Van Dommelen, blz. 3);

dat eiser aan zijn hersteller «een zeer vrije hand schonk om de wagen in staat van nieuw te brengen» (verslag Van Dommelen, blz. 6);

Overwegende dat eiser slechts gedurende enkele maanden van voormelde werken heeft genoten;

dat het bedrag van de herstellingen uitgevoerd na het ongeval, derhalve niet dienen verminderd te worden uit hoofde van het verschil tussen nieuwe en oude materialen;

dat er, in omgekeerde zin, ook geen minderwaarde aan te rekenen is indien eiser een vergoeding bekomt die toelaat de wagen in dezelfde staat van nieuw te brengen waarin hij was;

Overwegende dat verweerder derhalve de volledige herstellingskosten moet betalen, d.i. Fr. fr. 350.000 en de onkosten van terugzending naar België (5.585 Fr. fr. en 18.070 Fr. fr.), hetzij 368.070 Fr. fr. en 5.585 B. fr.;

Overwegende dat eiser ten onrechte vraagt dat hij de door verweerder laatst uitgevoerde herstellingen niet zou moeten betalen, onder voorwendsel dat het bij gelegenheid van die herstellingen is dat de technische fout — oorzaak van het ongeval — door verweerder werd begaan;

doch, overwegende dat het alleen is door het in acht nemen van gezegde facturen, dat de gedane herstellingen ook voor hun volle waarde werden aan genomen;

Overwegende dat het niet blijkt uit het verslag van de deskundige dat de door verweerder gefactureerde werken slechts uitgevoerd werden, uitzondering gemaakt voor de kwestie van de afwezigheid van de splitpin;

Overwegende dat verweerder desaan gaande geen weder eis heeft gevormd;

3/ Overwegende dat, waar de herstellingen aan de wagen vanaf 22 juli 1953 konden beginnen en normaal niet meer dan een maand moesten duren, eiser gerechtigd is wegens derving van zijn wagen een vergoeding te eisen voor 8 maanden à 3.750 B. fr. per maand of 30.000 B. fr.;

Overwegende dat de schuld van verweerder aldus dient vastgesteld te worden als volgt :

	Fr. fr.	B. fr.
afdeling I. hierboven :		
vóór deskundig onderzoek	72.344,—	
afdeling II hierboven :		
herstellingen	368.070,—	5.585,—
afdeling III hierboven :		
derving van gebruik		30.000,—
kosten van de procedure		
in kortgeding		470,—
Totaal :	440.414,—	36.055,—

Om deze redenen,

de Rechtbank, gelet op artikels 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 die nageleefd werden,

Vonnisende in voortzetting van de zaak en bij eindbeslissing,

Verwijst verweerder om aan eiser te betalen de som van 36.055 B. fr. en de tegenwaarde in Belgische frank, tegen de hoogste koers op de dag van de betaling van 440.414 Fr. fr. met de gerechtelijke intresten;

Wijst het meer gevorderde van de hand als niet gegrond;

Verwijst verweerder in de kosten van het geding, daarin begrepen die van de deskundige onderzoeken;

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

16 maart 1959.

Voorzitter : M. Goethals.

Rechters : M.M. Van Nuffel en d'Udekem d'Acoz.

Referendaris : M. Van Hauwermeiren.

Vervoerovereenkomst. — De bij de wet voorziene korte verjaring geldt alleen ten aanzien van vorderingen uit het vervoercontract.

De bij de wet voorziene korte verjaring geldt alleen ten aanzien van de uit het vervoercontract zelf voortvloeiende verbintenissen : nl. voor de vervoerder de verplichting de goederen te vervoeren, ze tijdens het vervoer te bewaren en na aankomst af te leveren en voor de afzender de verplichting de prijs van het vervoer te betalen. Valt niet onder toepassing van deze verjaring de vordering tot herstel van door het materieel van de vervoerder veroorzaakte schade.

N.M.B.S. t/ N.V. Union Allumettièr.

Overwegende dat de vordering strekt tot de veroordeling van de verweerster om te betalen 2.162 fr. met de gerechtelijke intresten en de kosten uit hoofde van herstelling aan een wagon Europ 4424483 beschadigd door brand tijdens vervoer van een lading lucifers in kartonnen dozen, verzonden door de verweerster van Geraardsbergen naar Gent-Zeehaven;

Overwegende dat de eiseres voorhoudt dat op 10-1-58 in het station Merelbeke, er brand in de lading ontstond;

Overwegende dat de verweerster en de eiseres, die het niet eens waren over de oorzaak van de brand, de heer Julien Anthoon als deskundige aanstelden «onder alle voorbehoud»; dat deze deskundige van mening is dat de brand kan ontstaan zijn omdat de «lucifers» te hoog waren opgestapeld waardoor zij vermoedelijk tegen het dak van de wagen zouden gewreven hebben;

Overwegende dat de N.V. Union Allumettièr tegenwerpt :

1) dat de vordering verjaard zou zijn, daar het gaat om een transportcontract, en dat er meer dan zes maanden verlopen zijn sedert de datum van het verlies, zijnde 10-1-1958;

Overwegende echter dat deze korte verjaring echter alleen toepasselijk is op vorderingen die spruiten uit het transportcontract zelf, te weten : de verplichting voor de vervoerder van goederen te vervoeren, de be-

waring der goederen gedurende het vervoer, de aflevering der goederen na de aankomst; en voor wat betreft de afzender, de verplichting de prijs van het vervoer te betalen (zie L. Frédericq T. III blz. 662-663-578);

Overwegende dat de verjaring van zes maanden niet toepasselijk is op een vordering die strekt tot het herstel van schade aangericht aan het materiaal van de maatschappij; *en subsidiairlijk* :

1) dat het niet bewezen is dat de brand zou ontstaan zijn door een fout vanwege de verweerster;

Overwegende inderdaad :

a) dat het verslag van de heer Anthoon gevraagd werd door beide partijen, doch onder voorbehoud nopens de verantwoordelijkheid, zodat dit verslag niet bindend is, noch voor de verweerster, noch voor de Rechtbank, en enkel als « advies » dient beschouwd;

b) dat dit verslag zelf geen *bewijs* uitmaakt van de fout, vermits dit advies gesteund is op loutere *veronderstellingen* : « tijdens het vervoer moeten *waarschijnlijk* enkele kartons gewreven hebben... enz.; het is *niet uitgesloten* dat in deze omstandigheden enkele kartons... gescheurd werden... lichtjes *konden* ingedrukt worden... wat de ontvlaming voor gevolg *kon* hebben ».

Overwegende dat deze deskundige zelf zeer terughoudend is; dat men evengoed zou *kunnen* veronderstellen wat de deskundige De Clercq schrijft in zijn (eenzijdig) verslag, te weten : « cause of dommage : in the surveyor's opinion, the fire was caused through the upper cartons being thrown violently against the iron supports of the roof during shunting », wat een fout vanwege de eiseres zou veronderstellen;

Overwegende dat niemand met zekerheid weet hoe de brand ontstaan is : door de opeenhoping en gevaarlijke lading (en dan zou er nog moeten bewezen worden dat de eiseres in die lading niet is tussengekomen of ze niet heeft aanvaard, ofwel door het tegen elkaar stampen der wagens tijdens het vormen van het convoi (shunting);

Overwegende dat het bewijs der fout niet gebracht wordt en dat het thans te laat is om tot andere onderzoeksmaatregelen over te gaan;

Om deze redenen :

de Rechtbank,

Alle meerdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Zegt voor recht dat er in zake geen verjaring bestaat;

Verklaart de vordering ongegrond en wijst ze af;

Laat de kosten aan de eiseres.

VREDEGERECHT BERCHEM

6 oktober 1959.

Plaatsvervangend rechter : M. C. Pichler.

Advocaten : Mrs. A. Diercxsens en Van der Haegen.

Wegverkeer. — Verplichtingen van de weggebruiker, die een manoeuvre uitvoert. — Verplichtingen van de weggebruiker, die voorrang geniet.

De door de artikelen 17 en 17bis van het Algemeen Verkeersreglement opgelegde verplichting aan de bestuurders, die een manoeuvre willen uitvoeren om de andere bestuurders te laten voorgaan, heeft een absoluut karakter en sluit principieel elke verdeling der verantwoordelijkheid uit, daar deze verplichting onafhankelijk is van de rijwijze van de bestuurder, die de voorrang geniet.

Over de fout van de voorrang genietende bestuurder : zie nader het vonnis.

Wouters t/ Von Ulstow en Thys.

Aangezien het ongeval zich voordeed op 3 augustus 1958 te Wilrijk in de Heistraat, ter hoogte van het n° 170, alwaar tweede verweerster met zijn moto tegen het caféterras, toebehorende aan aanlegster, aanboste;

Aangezien eerste verweerster erkent, dat haar wagen gestationeerd stond aan de overzijde van het kwestieuze terras, ter hoogte van het n° 174, en zij aldaar uit stilstand is vertrokken, na zich vergewist te hebben dat de baan vrij was, en zij bijna de overzijde der straat had bereikt, toen tweede verweerster uit de tegengestelde richting met grote snelheid kwam aangereden, naar links van de baan zwenkte, recht op haar afkwam, en nog juist tussen haar wagen en de boordsteen kon doorrijden zonder iets te raken ;

Aangezien eerste verweerster het ongeval toeschrijft aan de foutieve rijwijze van tweede verweerster, die links van de straat, en met overdreven snelheid reed, waardoor hij, alhoewel hij haar reeds van op een behoorlijke afstand kon zien, niet meester bleef van zijn snelheid, en het ongeval niet kon vermijden ;

Aangezien het K.B. van 4 juni 1958, het artikel 17 van het K.B. van 8 april 1954, heeft gewijzigd, en een artikel 17 bis heeft bijgevoegd, waardoor de veel strengere verplichtingen, die voorheen door artikel 16, 4. slechts waren opgelegd aan de bestuurders, die gehouden waren op de kruispunten, de doorgang vrij te laten ingevolge de artikelen 15 en 16, thans ook worden opgelegd aan de bestuurders die een manoeuvre willen uitvoeren zoals bepaald in artikel 17 ;

Aangezien deze strengere verplichtingen insgelijks duidelijk blijken uit de wijziging die aan artikel 17 zelf is aangebracht, door het weglaten van de woorden « van aard om de normale gang van de andere weggebruikers te belemmeren » ;

Aangezien alzo de verplichting, die andere bestuurders te laten voorgaan, opgelegd door de huidige artikelen 17 en 17 bis aan de bestuurders die een manoeuvre willen uitvoeren, een absoluut karakter heeft en principieel elke verdeling der verantwoordelijkheid uitsluit, daar deze verplichting onafhankelijk is van de rijwijze van de bestuurder die de verkeersvoorrang geniet;

Aangezien de bestuurder, die voorrang geniet, dient rekening te houden met het feit, dat het verkeersreglement geen rechten toekent, doch slechts verplichtingen oplegt, en hij een zekere verantwoordelijkheid zou dragen indien een welbepaalde zware fout in zijn hoofd zou bewezen zijn ;

Aangezien in casu het bewezen is dat eerste verweerster een manoeuvre aan het uitvoeren was op het ogenblik dat tweede verweerster kwam aangereden ;

Aangezien beide getuigen, Venninx en Engelen, aan de politie verklaarden dat tweede verweerster met een overdreven snelheid kwam aangereden en gans links van de baan reed ;

Aangezien beide getuigen alleen de rijwijze van tweede verweerster hebben gezien, en dan ook niet kunnen oordelen of zijn links rijden niet het gevolg was van het manoeuvre, uitgevoerd door eerste verweerster ;

Aangezien deze foutieve rijwijze van tweede verweerster alleszins niet de oorzaak was van het ongeval ; dat eerste verweerster met deze rijwijze van tweede verweerster diende rekening te houden bij het uitvoeren van haar manoeuvre ;

Aangezien eerste verweerster alleszins in overtreding was met de artikelen 17 en 17 bis van het K.B. van 8 april 1954 ;

Aangezien tweede verweerder echter wel met een overdreven snelheid reed, en dit duidelijk blijkt uit de remsporen, die van op 25 meter afstand vóór de wagen van eerste verweerder begonnen, en 13 meter lang waren, en hij dan nog, niet meester zijnde van zijn snelheid, een eind voorbij de wagen van eerste verweerder tegen het terras aanbótste :

Aangezien zijn antwoord aan getuige Engelen : « de snelheid speelt hier geen rol, ik rijd hier zo hard als ik wil » insgelijks het bewijs brengt dat tweede verweerder met een overdreven en gevaarlijke snelheid reed door een straat met druk verkeer, en hij niet de voorzichtigheidsmaatregelen heeft genomen, die de omstandigheden vergden om een aanrijding te voorkomen, en dit een welbepaalde zware fout in zijn hoofde uitmaakt ;

Aangezien de verantwoordelijkheid van beide verweerders billijk kan verdeeld worden als volgt : $4/5^{\circ}$ voor eerste verweerder en $1/5^{\circ}$ voor tweede verweerder ;

Schade :

Aangezien het blijkt uit de Ons voorgelegde faktuur dd. 19 augustus 1958, dat aanlegster voor herstellingskosten 1979 frank (1500 fr. + 75 fr. taks) betaalde, en dit bedrag niet wordt betwist ;

Aangezien eerste verweerder alzo gehouden is te betalen : $(1575 \times 4) : 5 = 1260$ fr. ; en tweede verweerder : $(1575 : 5) = 315$ frank ;

Ontvankelijkheid :

Aangezien eerste verweerder opwerpt dat zij gehuwd is en haar echtgenoot niet werd gedagvaard om haar te machtigen in rechte te treden ;

Aangezien inderdaad de echtgenoot van eerste verweerder had moeten gedagvaard worden ten einde hem in de mogelijkheid te stellen zijn echtelijke machtiging te verlenen, of deze te weigeren ;

Aangezien de eis, zoals gesteld ten opzichte van eerste verweerder, onontvankelijk dient verklaard ;

.....

BIBLIOGRAPHIE

Een tijdschriftje voor Nederlandse Taalzuivering.

Op 1 december e.k. verschijnt het losbladig tijdschriftje « Onze Taalblaadjes ».

Met deze heel praktische uitgave wordt de strijd ingezet tegen streektaalwoorden, gallicismen, germanismen, het foutieve voorzetsel en andere hedendaagse taalschenderij.

Autodidacten, studenten, bedienden, intellectuelen, allen die net en verzorgd Nederlands willen schrijven, zullen in deze uitgave een schat van inlichtingen aantreffen.

De verschillende rubrieken worden op gekleurde blaadjes gedrukt. De bespreking van het foutieve taal-materiaal wordt bondig en heel bevattelijk toegelicht.

Deze 1ste reeks (1 dec. 1959 - 31 december 1960) bevat 100 blaadjes met de nodige afdelings- en rubriekkaarten. Het leesgeld bedraagt 60 fr.

Belangstellenden kunnen dit bedrag storten op postrekening 8551.19 van Albert Blontrock, Braemtstraat 103, Sint-Joost-ten-Node, Brussel 3.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Pleitwedstrijd van mei 1960.

REGLEMENT

Deelneming, Prijzen en Jury.

1. De wedstrijd is voorbehouden aan de confraters van de Belgische balies die op 31 december 1959 sinds minder dan vijf jaar de eed hebben afgelegd. Nochtans zijn de laureaten der vorige jaren tot deze wedstrijd niet toegelaten.

2. Iedere balie duidt, door het orgaan van de Voorzitter der Conferentie van de Jonge Balie en, daar waar dergelijke conferentie niet bestaat, door het orgaan van de Heer Stafhouder, de kandidaat of de kandidaten aan die aan de wedstrijd zullen deelnemen. Iedere balie kan slechts één kandidaat voor de nederlandstalige wedstrijd en slechts één kandidaat voor de franstalige wedstrijd aanduiden.

3. Het Verbond hecht een eerste prijs van 7.500 fr. aan de nederlandstalige wedstrijd en een eerste prijs van 7.500 fr. aan de franstalige wedstrijd.

4. De Heer Voorzitter van het Verbond hecht een tweede prijs van 3.000 fr. aan de nederlandstalige wedstrijd en een prijs van 3.000 fr. aan de franstalige wedstrijd.

5. Daarbij hecht Mr. Raymond Janne van de Balie te Luik, uittredend Voorzitter van het Verbond, nog een bijzondere prijs van 3.000 fr. voor de franstalige kandidaat die het beste pleidooi in het nederlands zal hebben gehouden.

6. De jury voor de nederlandstalige wedstrijd wordt voorgezeten door de Heer Stafhouder René Victor van de Balie van Antwerpen.

De jury voor de franstalige wedstrijd wordt voorgezeten door de heer Stafhouder Charles Fincoeur van de balie te Luik.

7. Zowel voor de nederlandstalige als voor de franstalige wedstrijd wordt de jury samengesteld uit de voorzitter en twee bijzitters. Deze laatsten zullen voorzitters zijn van respectievelijke nederlandstalige en franstalige Conferenties van de Jonge Balie.

De bijzitters worden door het lot aangeduid.

Plechtige Openingszitting der Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent.

Op zaterdag, 14 november 11., had te Gent in de assisenzaal van het Gerechtshof de plechtige openingszitting plaats van de Vlaamse Conferentie der balie bij het Hof van Beroep.

Wanneer Mr. A. Dhooge, voorzitter van de Conferentie, de zitting opende, waren er een talrijke schaar magistraten en hoogwaardigheidsbekleders aanwezig, afgevaardigden der balies van Parijs en 's Gravenhage en talrijke vertegenwoordigers van de zusterconferenties.

Het was Mr. Willy De Smet die de openingsrede uitsprak en die als onderwerp gekozen had « Privaat eigendom of openbaar eigendom ».

Voorafgaandelijk verwelkomde de voorzitter Mr. Dhooge de aanwezigen en hij wist treffende woorden te vinden om hen te bedanken voor hun belangstelling voor de werkzaamheden der Conferentie.

Mr. De Smet kwam daarna aan het woord en hij hield een zakelijk en treffend betoog over de problemen die zich stellen in verband met de evolutie van het eigendomsrecht. Wanneer van de ene kant van

aftakeling en uitholling van het eigendomsrecht gesproken wordt, zijn er van de andere kant toch talrijke aanwijzingen waaruit blijkt dat het eigendomsrecht zijn belangrijke rol in ons maatschappelijk leven volledig blijft vervullen. In verband hiermede onderzoekt de spreker een hele reeks recente wetgevende maatregelen en bepaalde hij telkens de draagwijdte ervan in verband met de betekenis van het eigendomsrecht.

Het was een rede die rijk was aan inhoud en die op voortreffelijke wijze werd voorgedragen. De spreker oogstte dan ook een welverdiend succes.

Na hem werd het woord verleend aan de Heer Stafhouder der balie, Mr. L. Lagae, die de spreker de zo zeer verdiende lof toezwaaid en die dan verder zijn eigen visie mededeelde op de evolutie van de problemen die zich op het gebied van het eigendomsrecht stellen.

Deze beide merkwaardige spreekbeurten worden in extenso gedrukt in dit nummer van het Rechtskundig Weekblad zodat onze lezers er volledig kennis kunnen van nemen.

Na de zitting werd de gebruikelijke hulde gebracht aan de monumenten die in het gerechtshof zijn opgericht geworden ter ere van de gesneuvelden van de beide wereldoorlogen en het bestuur van de Vlaamse Conferentie vergastte daarna al de genodigden op een gezellige receptie in de lokalen van het Hof van Beroep.

's Avonds had in de salons van het Parkhotel het traditioneel banket plaats, waarop het fijn menu telkens werd onderbroken door een lange reeks tafelredevoeringen.

Het is voor de Vlaamse Conferentie te Gent een schitterende openingszitting geweest.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift van de Vrederechters, jrg. 1959 - n° 10 :

F. Heillier, La cour de cassation et les chemins de terre.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiek Recht, jrg. 1959 - n° 3 :

P. Berckx, De vooropleiding, aanwerving en beroeps-perfectionering van het rijkspersoneel in België. — Van Duyne, De vorming van hogere bestuursambtenaren in Nederland. — G. De Muyser, De aanwerving en de opleiding van ambtenaren in de hoofdbesturen in het Groot-Hertogdom-Luxemburg. — H. Bordeau de Fontenay, De vorming en de beroepsperfectionering der hogere kaders van de administratie in Frankrijk. — A. J. Platt, Training van de « administrative class » in Groot-Brittannië. — A. Mulloy, Het ambtenarenstatuut in Ierland. — U. S. Civil Service Commission, De « civil service job » in de U.S.A. — Prins Werner de Merode, De opleiding van bedienden in de openbare diensten in Canada. — X., Ambtenaarsproblemen in de Westduitse Bondsrepubliek. — L. Aru, De verdere bekwaaming van de staatsambtenaren in Italië. — Deens Ministerie van Buitenlandse Zaken, De ambtenaarsopleiding in Denemarken. — Bengt Wahberg Moen, De civil servants in de centrale staatsadministraties in Noorwegen. — Zweeds Ministerie van Buitenlandse Zaken, Vorming en opleiding der ambtenaren in Zweden. — A. Mendes de Almeida Ferraro, De rechtstoestand van de ambtenaren in Portugal. — Hoge Raad Openbare Diensten, De code van de ambtenaar in Griekenland. — Ambassade van Turkije, De regeling van de administratieve loopbaan der ambtenaren in Turkije.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1959 - n° 39 :

H. L. Bakels, De aansprakelijkheid van de arbeider voor in zijn dienstbetrekking gemaakte fouten. — J. H. Beekhuis, Het nieuwste arrest over ongerechtvaardigde verrijking. — A. Van Dullemen, Psychiatrisch Juridisch Gezelschap. — P. W. Kamphuisen, Bindende voordracht voor commissarisbenoemingen door de directie ? — F. J. Kranenburg, Statuut en Dienstplicht. — J. Vis, Misbruik van rechtsmiddelen.

Ars Aequi, jrg. 1959 - n° 1 :

A. Hartman, Het faillissement van de vennootschap onder firma.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1959 - n° 4605 :

J. F. Glastra van Loon, Uitleg van Testamenten (I). — G. A. Jansen op de Haar, De executoriale kracht van grossen en authentieke akten. — H. Drion, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrecht (I).

Journal des Tribunaux, jrg. 1959 - n° 4253 :
La réforme des régimes matrimoniaux.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer, jrg. 1959 - n° 113 :

J. Sohier, Réflexions sur la criminalité dans la province de Léopoldville.

Recueil Général de l'Enregistrement et du Notariat, jrg. 1959 - n° 20147 à 20155 :

L'évaluation des valeurs mobilières en matière de droits d'enregistrement en France. — Succession. — Condition suspensive. — Timbre. — Enregistrement.

Annales de la Faculté de Droit de Liège, jrg. 1959 - n° 2 :

L. Dabin, Le droit des sociétés anonymes et la conception contractuelle. — H. Solus, Les réformes de l'organisation judiciaire française. — J. Constant, Les systèmes de répression en matière d'infractions économiques. — P. Quaden, Monnaie légale et cours légal. — E. Vieujean, Modifications d'actif postérieures au décès et réduction des legs de quotité. — J. Stas-sart, La hausse fondamentale de la nuptialité dans l'arrondissement de Liège.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jrg. 1959 - n° 8 :

R. O. Dalcq, La notion de causalité en matière de responsabilité aquilienne.

Recueil Dalloz, jrg. 1959 - n° 37 :
Jurisprudence. — Législation.

Revue internationale de Criminologie et de Police Technique, jrg. 1959 - n° 3 :

M. A. Hedayati, L'évolution moderne du droit pénal iranien. — H. Schultz, La prévention par la formation scientifique des magistrats judiciaires. — P. Bertrand, Comment lutter contre la délinquance juvénile. — W. Haesler, L'hygiène mentale dans l'établissement pénitentiaire. — R. De Saussure, Réflexions sur le traitement des délinquants psychopathes. — Y. Chesni, Psychologie pavlovienne et criminologie. — A. Brünig, Curieuse constatation sur un pistolet ayant servi pour un suicide. — J. M. Guth, Un perceur de coffres-forts artisanal. — E. Heiby, Une forme rare de suicide mystique. — J. Mathyer, Notes de police scientifique. — G. Laplatte, Un réquisitoire contre le strip-tease.